

DE OORLOG, 3 oktober 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27836]

[Zaterdag 3 October 1914]

Inhoudsopgave 3 oktober 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27836]	1
DE OORLOG	3
De actie tegen Antwerpen.	3
Forten gevallen?	4
Gijzelaars.	4
De strijd in Noord-Frankrijk.	4
Optimisme bij de bondgenooten.	4
Een verschil.	4
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	5
De krijgsverrichtingen der Russische legers.	5
De toestand van het Oostenrijksche leger.	5
Op Zee.	5
De "Karlsruhe".	5
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	5
Oostenrijksche tegenspraak.	5
ENGELAND.	5
Is thee contrabande?	5
Contrabande.	5
Engeland en België.	6
DUITSCHLAND.	6
Het antwoord van von Jagow aan Acland.	6
DENEMARKEN.	6
Verbod van uitvoer.	6
NOORWEGEN.	6
De houding van Noorwegen.	6
ITALIË.	6
De toestand in Italië.	6
TELEGRAMMEN.	7
Rusland en de V.S.	7
Onlusten in Engelsch-Indië.	7
Nederland en de Oorlog.	7
Aanhouden van schepen.	7
De haven van Rotterdam.	7
Prijzenhof te Bordeaux.	7
Een milicien gedood.	7
Op het Westelijk oorlogstooneel.	8
De aankomst der Engelsch-Indische troepen.	8
Op Zee.	8
Engelsche mijnen in de Noordzee.	8
De Engelsche telegraafmaatschappijen en de oorlog.	8
Katoen.	8
Verhooging der tabaksbelasting in Rusland.	8
Moratorium in Turkije.	8
Uit de Petroleumindustrie.	9
De toestand in de Katoen-industrie.	9
Uit Chili.	9
Britsche vorderingen op de oorlogvoerende landen.	10
Duitschland's handel en scheepvaart tijdens den oorlog.	10
Koninklijke Shell.	10
Portugeesche Tabak Mij.	10
Uit Turkije.	10
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27836]	11
DE OORLOG	11
De algemeene toestand.	11
Op het Westelijk oorlogstooneel.	12
De toestand.	12
De strijd in Noord-Frankrijk	12
De actie tegen Antwerpen.	12
Engelsche mijnen in de Noordzee.	13
Engelsche scheepskanonnen.	13

Naspeuringen van Paul Theelen: 3 oktober 1914

In het shrapnell-vuur bij Verdun.	13
Een soldatenbrief.	14
De stad Albert verwoest.	15
De Indische troepen in Frankrijk.	16
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	17
De strijd aan de Oost-Pruisische grens.	17
Gevecht om Przemysl.	17
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	17
Oostenrijksche tegenspraak.	17
In Oost-Azië.	17
De Sjantoeng-spoorweg bezet.	17
Op Zee.	18
De Russische vloot.	18
Drijvende mijnen in de Adriatische Zee.	18
De Engelsche marine-luchtvloot.	18
De Engelsche mijnen.	18
Arbeid op Duitsche werven.	18
DUITSCHLAND.	18
De zorg voor de gewonden.	18
Voor het Duitsche leger.	19
Afgevaardigden te velde.	19
BELGIË.	19
De actie tegen Antwerpen.	19
Woest rijden.	20
Roode-Kruis-postzegels.	20
ENGELAND.	20
Een ander "scrap of paper".	20
De Engelsche marine-luchtvloot.	21
De vrijwilligers van Wales.	22
Conditioneele contrabande.	22
Een rede van Asquith.	22
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	22
Keizer Frans Jozef.	22
Weenen versterkt.	22
TURKIJE.	22
De stemming in Turkije.	22
BULGARIJE.	22
Bulgarije's onzijdigheid.	22
NOORWEGEN.	23
Achteruitgang der invoerrechten.	23
EGYPTE.	23
Maatregelen in Egypte.	23
TELEGRAMMEN.	23
Opstand tegen Servië.	23
Vreemdelingenrechtspraak in Turkije.	23
Van Dag tot Dag.	23
De twee Shaws.	23
Nederland en de oorlog.	25
Een nieuw krediet van f50,000,000.	25
Engelsche mijnen in de Noordzee.	25
Conditioneele contrabande.	25
Spoorweg-aanslag.	26
Op Zee.	27
In den Stillen Oceaan.	27
ENGELAND.	27
Mogelijke vredesvoorwaarden.	27
FRANKRIJK.	27
Voortdurend "in touw".	27
Een tegenspraak.	28
Standard Bank of South Africa.	28
Uit de Vereenigde Staten.	29
BEURS EN NIJVERHEID.	29
De financieele toestand in Frankrijk.	29

DE OORLOG

10 De actie tegen Antwerpen. — De strijd in Noord-Frankrijk. — Optimisme bij de bondgenooten. — De houding van Noorwegen. — Op het Westelijk oorlogstooneel.

De actie tegen Antwerpen.

15 Onze bijzondere berichtgever te Antwerpen seint d.d. 2 Oct.: De eerste ernstige poging, die de Duitschers de laatste dagen beproefd hebben om de stelling-Antwerpen aan te vallen, moet hen wel overtuigd hebben, dat er nog zeer veel moet gebeuren, alvorens deze stelling in hun handen valt. Niet alleen dat zij tot dusver nog zoo goed als niets gevorderd zijn, maar bovendien hebben ze op verschillende plaatsen
20 gevecht gesteld. Twee van de stukken werden totaal vernield, het derde nagenoeg en ook het vierde was niet meer te gebruiken. Te Lier was het gisteren den geheelen dag vrij kalm. Nu en dan sprong een granaat boven de stad, maar — aldus de verslaggever van de Antwerpsche "Matin" in zijn optimistisch gesteld overzicht — deze fluitende en springende verdwaalden maken geen indruk meer. Tot dusver zijn slechts enkele huizen
25 en het sedert ontruimde hospitaal door de granaten geraakt. De beschieting geschiedde door 18 kanonnen, waarvan de Duitschers er 8 opgesteld hadden op de hoogten van Beersel en een tiental in de nabijheid van Heyst op den Berg. Te Wavre-St.-Catherine beproefden de Duitschers een infanterie-aanval op de vooruitgeschoven loopgraven, doch werden tot staan gebracht door het vuren van de Belgische infanterie en
30 mitrailleurs. Een batterij, die de Duitschers hadden opgesteld bij een kasteel tusschen de forten Wavre-St. Catherine en Waalhem, moesten zij terugnemen. De Belgische infanterie kon, zonder bij deze operaties zelfs door de forten gesteund te worden, de meest vooruitliggende loopgraven bezetten. Het dorpje Waalhem heeft zeer veel van het vuur der Duitschers te lijden gehad, doch het fort is geheel
35 onbeschadigd gebleven. Toen den geheelen Woensdagmiddag het Duitsche geschutvuur niet meer beantwoord werd, meenden de aanvallers, dat het fort tot zwijgen was gebracht. In den nacht van Woensdag op Donderdag brachten zij daarop een batterij in de nabijheid van het dorpje. Donderdag waren de aanvallers echter spoedig genoodzaakt de
40 stukken weer terug te trekken. Zoo ging het ook met de Duitsche infanterie, die tot Scheppershof was genaderd. Zoowel de Belgische infanterie als artillerie trok voortdurend op. Met ernstige verliezen werden de Duitschers ten slotte tot terugtrekken genoodzaakt. De groote ballons-captif, welke de Duitschers gebruiken om zoo spoedig mogelijk de opstelling van het vijandelijke geschut vast te stellen, durfden zij Donderdag door de hevigheid van het Belgische vuur niet te bezigen. Te
45 Duffel is gistermiddag omstreeks 4 uur de klokkentoren van het dorpje, nadat de kerk reeds gedurende eenige uren door het vuur geteisterd was, met donderend geraas ineengestort. In de ochtendeditie van "La Métropole" wordt ook nog medegedeeld, dat Boom gebombardeerd is. De Duitschers zijn, aldus de "Métropole", omstreeks 1 uur 's middags toen het bombardement begonnen. Honderden bewoners verlieten het dorpje. Het was één groote uittocht. Nochtans deed het vuur betrekkelijk weinig schade. De forten van Breedonck en Lizele, geassisteerd door veldhouwitsers, beantwoordden trouwens het
50 Vuur der Duitschers zoo overstelpend, dat na een uur het bombardement ophield."

55 ROOSENDAAL, 2 Oct. (Eigen Bericht.) Duizenden en duizenden bewoners van Antwerpen hebben de laatste dagen de stad hunner inwoning verlaten om elders een veiliger heenkomen te zoeken. Tegenover den geweldigen stroom vluchtelingen heeft het militaire commando van de stad zelfs gemeend een oogenblik te moeten afwijken van de oorspronkelijk gemaakte bepalingen en zoo kwamen heden te Esschen, met welke plaats naar men weet van en naar Antwerpen de spoorwegverbinding verbroken was, drie lange
60 treinen met vluchtelingen aan. Gewoonlijk ging de laatste dagen een groot gedeelte van die vluchtelingen naar Holland. Waren de menschen zonder bestaansmiddelen, dan zorgde de juffrouw voor het stationswerk, thans agente van het comité voor Belgische vluchtelingen, dat zij verder konden. Hun werd dan reisgelegenheid verstrekt en een kaartje met het adres van het comité te Breda.

65 Heden Vrijdag werd echter naar Esschen getelegrafeerd om de vluchtelingen althans voorloopig zooveel mogelijk in Esschen te houden. Het aantal vluchtelingen, dat dientengevolge in het kleine Belgische grensdorp Esschen bijeen was, wordt geschat op 5000. Voor zoover de mensen geen onderdak konden vinden, worden zij gehuisvest in de groote quarantaine loodsen, welke in gewone gevallen dienst doen ter observatie van
70 het vee dat uit Holland België wordt binnen gevoerd. Getracht wordt de vluchtelingen te bewegen weder naar hunne haardsteden te keeren; velen geven er echter de voorkeur aan om zich 't zij in Engeland, 't zij in Holland aan het oogenblikkelijk gevaar te onttrekken. Dat de vlucht niet altijd even kalm en geregeld gaat, laat zich denken.

75 Vele vaders en moeders komen hier in Roosendaal nog informeerden of men ook iets weet
van hunne kinderen, broers, ouders enz. Aan het station is zelfs systeem gebracht in
den opsporingsdienst. Aan het stations is een groote lijst opgehangen van menschen,
die hun bloedverwanten zoeken en een andere lijst van vrouwen en kinderen die op deze
wijze kenbaar maken, dat zij terecht zijn en daar en daar te vinden. En in België
80 zelf mengen zich nog te midden dier vluchtelingen de anderen, die niets meer van hun
zoons hebben gehoord die onder dienst zijn, die moedeloos zoeken links en rechts.
Onder het opschrift: "Wat een moeder doet", geeft "La Métropole" van een dier
gevallen een treffend verhaal. Toen generaal Lehman bewusteloos uit de puinhopen van
het fort de Loucin werd weggehaald, was hij nog in gezelschap van twee ordonnansen
die hem vrijwaarden voor de vallende puinmassa's. Een van hen was gewond, de ander
85 slaagde er echter met behulp van derden in te vluchten. Het gelukte hem ten slotte
zijn ouderlijk huis te bereiken, maar hij wilde weer weg, voort naar het fort om
naast en met zijn kameraden te strijden. Hij werd voorzien van burgerkleeren en
sedert hoorde men niets meer van hem; maar zijn moeder, een vrouw, die met hard
werken haar brood verdient, wilde haar zoon weerzien. Zij vertrok met een klein
90 handnetje, voorzien van eenige provisie, naar Visé en Maastricht en kwam over Holland
te Antwerpen aan. Maar nu begon eerst recht de misère. Eenige dagen loopt zij nu al
van dorp tot dorp, overal vragende naar haar zoon. Vermoeid, vermagerd informeert zij
naar haar kind.

95 Forten gevallen?

Naar onze "Om en bij den strijd"-medewerker meldt, wordt door de Duitschers officieel
meegedeeld, dat vier van de Antwerpsche forten in hunne handen zijn.

Gijzelaars.

100 Onze "Om en bij den strijd"-medewerker meldt: In verband met de vernieling van den
spoorweg tusschen Lovenjoul en Vertrijck door de Belgen, hebben de Duitschers in
Verviers, Luik, Leuven en Brussel gijzelaars gemaakt, die doodgeschoten zullen worden
bij een vernieuwde poging om de spoorlijn te vernielen. Bij proclamatie wordt dit
meegedeeld in de gemeenten langs die lijn tusschen Verviers en de Fransche grens.
105 Burgemeester Max wordt nog steeds gevangen gehouden.

De strijd in Noord-Frankrijk.

PARIJS (via Londen), 2 Oct. (Reuter.) Het communiqué van 3 uur des namiddags meldt:
Op onzen linkervleugel wordt de slag met groote hevigheid voortgezet, met name in de
110 omgeving van Roye, waar de Duitschers belangrijke troepenafdeelingen schijnen te
hebben samengetrokken. De actie strekt zich hoe langer hoe meer naar het noorden uit.
Het gevechtsfront strekt zich nu al uit tot de streek ten zuiden van Atrecht. Aan de
Maas hebben de Duitschers getracht bij St. Mihiel een brug te werpen, welke in den
afgelopen nacht werd vernield. In Woëvre schrijft ons offensief geleidelijk voort
115 met name in het gebied tusschen Apremont en St. Mihiel.

Optimisme bij de bondgenooten.

Onze "om en bij den strijd" medewerker seint:
In verband met den zich wijzigenden toestand wordt de stemming in Frankrijk meer en
120 meer optimistisch. Dit is zoo sterk dat onder de Fransche en Engelsche soldaten het
denkbeeld reeds levendig wordt; "Nous irons à Berlin". Al het mogelijke wordt dan ook
gedaan, om, zij 't dan al niet dit uiterste, dan toch een definitief succes te
behalen. Vooral de Engelschen doen hiertoe de uiterste pogingen. Zij brengen tal van
vreemde troepen naar Europa. In Calais zijn Canadeezen ontscheept, in Orleans werd
125 bij proclamatie de aankomst van Hindoes aangekondigd (die dus waarschijnlijk in
Marseille zullen debarkeeren). In Frankrijk zelf heb ik Senegaleezen gezien en in
Zuid-België Algerijnen. Het doel van het in den strijd brengen dezer niets ontziende
en fanatieke koloniale troepen zou dan zijn om, telkens op het critieke moment, de
Duitschers te demoraliseeren.

130

Een verschil.

De Deutsche legatie deelt het reeds in de ochtendbladen vermeld communiqué van het
hoofdkwartier omtrent de krijgsverrichtingen in Frankrijk en België mede, met dit
verschil, dat in het communiqué gelijk de legatie het publiceert niet gezegd wordt
135 dat aanvallen uit Toid ondernomen zijn afgeslagen, waarbij de Franschen zware
verliezen leden, maar "Hernieuwde aanvallen uit Verdun zijn zegevierend afgeslagen,
waarbij de Franschen zware verliezen leden".

Van het Oostelijk oorlogstooneel.

140 **De krijgsverrichtingen der Russische legers.**

De Russische legatie te 's-Gravenhage deelt over de krijgsverrichtingen der Russische legers o.a. het volgende mede: Onder Augustow werd de beslissing van den veldslag gebracht door een omtrekkende beweging van een Russische colonne ten westen van de stad. De Duitsche troepen, die den aanval hadden ondernomen van de vesting van
145 Ossowez, trokken haastig naar het noorden terug. In hun krijgsverrichtingen op Russisch grondgebied, zijn de Duitschers aangewezen op het gebruik van de groote verbindingswegen, daar hun geschut en hun trein zich niet kan voortbewegen langs de talrijke, niet verharde, wegen die voor de Russen wel toegankelijk zijn. Verscheidene Duitsche batterijen zijn op die wegen in het gouvernement Kalisck vastgeraakt, op hun
150 eerste halteplaats.

De toestand van het Oostenrijksche leger.

WEENEN, 2 Oct. (W. B.) Uit het oorlogsperskwartier wordt officieel het volgende gemeld: De opperbevelhebber van het leger, aartshertog Friedrich, maakte gebruik van
155 de eenigen tijd aanhoudende stilte op het oorlogstooneel in Galicië, om, vergezeld van aartshertog Karl Frans Joseph, dagelijks het eene of andere corps te bezoeken. Bij die bezoeken, welke hem met nagenoeg alle troepen van de Noordelijke legers in aanraking brachten, kon de aartshertog tot zijn bijzondere vreugde den doorgaans van strijd lust bezielde geesten de ondanks de ongunstige weersgesteldheid prachtige
160 houding der troepen constateeren. De verzorging, aan welke de opperbevelhebber zijn bijzondere aandacht wijdde, bleek overal overvloedig en uitstekend te zijn. Oorlogsmateriaal van allen aard, in het bijzonder munitie, is ruimschoots voldoende aanwezig.

165 **Op Zee.**

De "Karlsruhe".

Volgens een officieel bericht heeft de Duitsche kruiser "Karlsruhe" in den Atlantischen Oceaan zeven Engelsche schepen in den grond geboord. De "Karlsruhe" is
170 een kleine kruiser van 5000 ton, in 1912 gebouwd, en loopt ongeveer 28 knoopen.

Op het Zuidelijk oorlogstooneel.

Oostenrijksche tegenspraak.

WEENEN, 2 Oct. (W. B.) Officieel wordt het volgende gemeld: Het oppercommando van het leger deelt mede, dat in weerwil van het beslissende succes in Servië de Servische
175 pers in den laatsten tijd beproeft door verspreiding van berichten over verzonnen overwinningen en overdrijving van invallen van benden, stemming te maken om het mislukken van den tegenstand van het Servische leger, dat een zekerheid is en door de Serviërs zelven erkend wordt, te maskeeren. Op alle onware voorstellingen van de
180 buitenlandsche pers over den toestand op het oorlogstooneel in den Balkan wordt kort en bondig geantwoord, dat de Oostenrijkers niet alleen alle veroverde stellingen ten oosten van de Drina in zeker bezit hebben, maar ook voortdurend veld winnen.

ENGELAND.

Is thee contrabande?

185 LONDEN, 2 October. (Reuter's speciale dienst.) De "Daily Mail" wijst er op, dat zesmaal de gewone hoeveelheid thee van Londen naar Nederland wordt vervoerd, wat gebleken is uit de officieele cijfers van Custom House, vergeleken bij de cijfers van
190 vorige jaren. In September 1913 werden uit Londen naar Amsterdam en Rotterdam gezonden 110,634 pond thee, in de afgelopen maand 687,394 pond. "Uit deze cijfers kan men opmaken, dat in Nederland zes maal zooveel thee wordt gedronken als anders, of dat die thee door Nederland naar Duitschland wordt gevoerd. Het is ongetwijfeld
195 tegen den wensch van Nederland, dat Duitschland voorraden zou ontvangen door de Nederlandsche havens, maar de cijfers zijn te sprekend om te worden voorbijgezien. (Een theehandelaar deelt ons naar aanleiding van het bovenstaande mede: De grootere
200 thee-aanvoeren uit Engeland zijn uitsluitend te wijten aan het feit, dat de invoer van Javathee zoo sterk verminderd is. Terwijl gewoonlijk op Java-theeveelingen 18 à 20.000 kisten geveild worden, zijn er thans b.v. slechts 4000 kisten. De belanghebbende kringen zijn volkomen overtuigd, dat de vermeerderde thee-invoer uit Engeland geheel voor binnenlandsche consumptie bestemd is).

Contrabande.

WASHINGTON 2 Oct. (Reuter.) De Amerikaansche ambassadeur te Londen heeft zijn regering medegedeeld, dat Engeland van plan is tot contrabande te verklaren: koper, lood in blokken, bladen of buizen, glycerine, ferrochroom, ijzeroxyde, ijzererts,

205 caoutchouc, ruwe en bewerkte huiden of gelooide en bereide leersoorten.

Engeland en België.

De Engelsche legatie maakt het volgende telegram bekend van het ministerie van
buitenlandsche zaken te Londen: De Duitsche pers heeft een mededeeling gepubliceerd
210 volgens welke het Britsche ministerie van oorlog met de Belgische regeering vóórdat
de oorlog uitbrak een regeling had getroffen en dat als gevolg daarvan reeds 100,000
Britsche soldaten op 4 Augustus in België waren. De Belgische regeering ontkent dit
verhaal, hetwelk een zuiver verzinsel is; geen Britsche troepen hebben Engeland
215 verlaten tot geruimen tijd na den Duitschen inval in België en de Britsche
oorlogsverklaring.

DUITSCHLAND.

Het antwoord van von Jagow aan Acland.

KOPENHAGEN, 2 Oct. (W. B.) De "National Tidende" publiceert de volgende mededeelingen
220 van den Duitschen minister van buitenlandsche zaken, als antwoord op de jongste
mededeelingen van het interview met den Engelschen onder-minister Acland: "Acland
beweerde, dat Englands ingrijpen in den oorlog het gevolg was van het schenden der
neutraliteit van België door Duitschland. Maar Sir Edward Grey verklaarde reeds op 3
Augustus in het Lagerhuis, dat hij de Fransche ambassade reeds in den namiddag van 2
225 Augustus vollen steun der Engelsche vloot had verzekerd voor het geval dat de
Duitsche vloot tegen de Fransche kust of de Fransche scheepvaart zou optreden. Eerst
in den nacht van 3 op 4 Augustus schenden de Duitsche troepen de neutraliteit van
België. Voorts had Sir Edward Grey reeds op 1 Augustus aan prins Lichnowsky
geweigerd, Duitschland van de neutraliteit van Engeland te verzekeren, zoo
230 Duitschland de neutraliteit van België zou respecteeren. De reden voor de Engelsche
deelneming aan den oorlog is niet de altruïstische zorg voor de onafhankelijkheid en
de integriteit van België. Die had Duitschland Engeland uitdrukkelijk verzekerd. De
bezorgdheid, dat het gedeelte der zuidkust van het Kanaal aan de zwakke handen van
België ontnomen, en een operatiebasis voor de Duitsche vloot zou kunnen worden, heeft
235 Engeland niet alleen aanleiding gegeven om zelf aan den strijd deel te nemen, maar
ook tot de ontzettende misdaad het betreurenswaardige België tot tegenstand aan te
moedigen. De houding van Engeland werd alleen ingegeven door de Engelsche zelfzucht.
Zoo thans op de slagvelden van het vasteland de zonen van Duitschland, Oostenrijk-
Hongarije, Frankrijk en Rusland sterven voor hunne landen, treft de moreele
240 verantwoordelijkheid daarvan in de eerste plaats de Engelsche staatkunde. Deze is het
steeds geweest, die de volken van het vasteland tegen elkaar opzette, om zelf
ongestoord de wereld te kunnen beheerschen."

DENEMARKEN.

245 **Verbod van uitvoer.**

KOPENHAGEN, 2 Oct. (W. B.) Op voorstel van de landbouwvereniging heeft het
ministerie een verbod van uitvoer uitgevaardigd voor veulens en heel jonge paarden.

NOORWEGEN.

250 **De houding van Noorwegen.**

CHRISTIANIA, 2 Oct. (W. B.) "Norges Handele og Sjoefartstidende" komt heden op tegen
de in de "Globe" en de "Temps" tegen Noorwegen gerichte aanvallen. Het blad geeft er
zijn verwondering over te kennen, dat groote bladen als de bedoelde berichtgevers
naar Christiania zenden, die niets van de toestanden afweten. De bewering, dat
255 Scandinavië aan Duitschland geweren en kruit zou leveren is een verzinsel. Wat de
quaestie betreft van door Frankrijk geleende gelden, heeft Scandinavië dit steeds als
een zaak en niets meer beschouwd. Van dit standpunt uitgaande is Scandinavië zijn
verplichtingen ten volle nagekomen wat niet van alle geldklanten van Frankrijk kan
gezegd worden. Daarmede is deze verhouding dus in orde. Als Frankrijk daarin een
260 soort bewezen barmhartigheid ziet, betreurt Scandinavië het, dat men het niet vroeger
daarop opmerkzaam heeft gemaakt. Scandinavië wil gaarne zaken met Frankrijk doen,
onverschillig of het geldzaken betreft of zaken in handelswaaren. Een aalmoes neemt
Scandinavië evenwel niet aan.

265 **ITALIË.**

De toestand in Italië.

BASEL, 2 Oct. (W. B.) De pas van een reis naar Rome teruggekeerde Italiaansche consul
geeft zijn indrukken in deze voege weer, dat aan een algemeene mobilisatie in Italië
niet te denken valt. Ook de volksstemming is absoluut niet oorlogszuchtig. Overal
270 zijn de werkzaamheden van den vrede aan den gang om de tallooze geïmmigreerden bezig

te houden. De oogst is uitstekend uitgevallen.

TELEGRAMMEN.

Rusland en de V.S.

275 WASHINGTON, 2 Oct. (Reuter.) Bryan en Bakhmetef onderteekenden een arbitragetractaat tusschen Rusland en de Vereenigde Staten; daardoor zijn de onderhandelingen over verdragen met Rusland, die sedert het afbreken van het handelsverdrag van 1832 door president Taft waren geschorst, weer hervat.

280 **Onlusten in Engelsch-Indië.**

CALCUTTA, 2 Oct. (Reuter.) Een oproer, waarbij ongelukkigerwijs menschenlevens te betreuren zijn, is hier heden uitgebroken. Hindoes, die geëmigreerd waren naar Britsch Columbia, maar niet aan land hadden kunnen komen, moesten naar Baibai bij Calcutta terugkeeren. Door een misverstand meenden deze emigranten, dat men hen niet
285 direct naar hun woonplaatsen terugzond en weigerden te Panjab in den trein te stappen, die te hunner beschikking was gesteld; zij maakten zich gereed naar Calcutta op te trekken. Politie en troepen werden op hen afgezonden om dit te verhinderen, maar de emigranten, die met revolvers gewapend waren, schoten en doodden of verwonden verscheiden politiebeambten. Zestien emigranten werden eveneens gedood,
290 anderen gevangen genomen. Er heerscht onder deze emigranten een zekere ontevredenheid wegens de wet tegen de Aziaten, welke hen verbiedt in Britsch-Columbia te komen.

Nederland en de Oorlog.

Aanhouden van schepen.

295 Naar aanleiding van het bericht, dat de Nederlandsche gezant te Londen, jhr. De Marees van Swinderen, te Rotterdam is aangekomen om overleg te plegen over het oponthoud, dat de Nederlandsche schepen ondervinden, is bij navraag aan het departement van buitenlandsche zaken gebleken, dat er bij het ministerie niets van bekend is, dat de heer De Marees van Swinderen zijn post te Londen heeft verlaten.
300

De haven van Rotterdam.

Onze Rotterdamsche correspondent seint:
Ook deze week is nog geen merkbare verbetering gekomen in de Rotterdamsche havenbeweging. Ware gisteren het aantal binnengekomen schepen niet vrij groot
305 geweest, dan zou zelfs het totale weekaantal beneden dat van voor acht dagen zijn gebleven. Trouwens, de omstandigheden van buiten, waarop wij geen invloed kunnen uitoefenen, leidde eerder tot verslechtering dan tot het tegendeel. Vooral het besluit van Engeland om nu ook erts als contrabande te beschouwen, heeft een einde gemaakt aan de verwachting, dat in deze richting nog naar eenige verbetering kon
310 worden gestreefd. Misschien dat het protest van Zweden en Noorwegen, welke landen als exporteurs van erts uitteraard door den maatregel bijna nog zwaarder dan wij worden getroffen, gevoegd bij het onze, van eenige uitwerking zal kunnen zijn. Onder de deze week binnengekomen schepen is dan ook slechts één ertsboot uit Zweden, voorts één houtboot, verder het Engelsche stoomschip "Ilaro", dat voor de westkust van Afrika
315 weer een der nationale producten van Nederland komt innemen, en eindelijk de stoomschepen "Veendijk" en "Wilis". Het eerste, van de Holland-Amerikalijn, is te Havre geweest, doch kon de reis voortzetten, het tweede, van den Rotterdamschen Lloyd, is ontlast van de in hebbende rijst en rubber. Overigens bestond het havenverkeer uit beurtschepen op Engeland, die blijkbaar veel lading hebben te vervoeren daar hun getal geleidelijk toeneemt.
320

Prijzenhof te Bordeaux.

De Min. v. Buitenl. Zaken vestigt er de aandacht op, dat te Bordeaux is gevestigd een Prijzenhof ter behandeling van alle zaken van prijsmaking in den huidige oorlog door
325 Fransche oorlogsschepen. De advocaten van het hof van cassatie, aan den Raad van State toegevoegd, zijn uitsluitend bevoegd als advocaten in de gedingen voor het Prijzenhof op te treden; daarvan zijn thans te Bordeaux aanwezig de heeren Talamon en Regraix. Het prijzengeding kan geen aanvang nemen dan nadat een van bovenbedoelde advocaten zal zijn aangewezen, hetzij rechtstreeks door belanghebbenden, hetzij door
330 Hr. Ms. gezant te Bordeaux, nadat deze daartoe behoorlijk zal zijn gemachtigd. De termijn waarbinnen de stukken moeten zijn ingediend, is van twee maanden, te rekenen van af het oogenblik waarop de zaak bij het Prijzenhof is aangebracht. (St. Ct.)

Een milicien gedood.

335 Men seint ons uit Vlissingen: Te Sluis is een milicien uit Nieuwland door een ongelukkig schot gedood.

Laatste Berichten.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

340 **De aankomst der Engelsch-Indische troepen.**

LONDEN, 2 Oct. (Reuter.) Een nieuwe bladzijde is in de geschiedenis geopend met de ontschepping te Marseille van de élite van het Indische leger van den Keizer-Koning. Het was een schitterend schouwspel die prinsen, sikhs, gourkhas, punchabis en baluchis met hun tulbanden met juweelen versierd en gezeten op prachtig paarden te
345 zien trekken langs de beroemde "Cannebière". De vensters, de balconen en de daken waren vol menschen. De troepen werden met bloemen bestrooid. De menigte spelde bloemen in de Fransche kleuren op de tunieken der Indische troepen.

Op Zee.

350 **Engelsche mijnen in de Noordzee.**

LONDEN, 2 Oct. (Reuter.) De Engelsche admiraliteit deelt mede, dat de Duitsche tactiek van onderzeesche mijnen gecombineerd met de activiteit der Duitsche onderzeebooten het nemen van dergelijke tegenmaatregelen uit militair oogpunt noodzakelijk maakt. De Engelsche regeering heeft dientengevolge machtiging gegeven
355 tot het leggen van onderzeesche mijnen op verschillende plaatsen en een systeem van een mijnenveld is ingevoerd en zal op groote schaal worden uitgebreid. Ten einde de gevaren voor neutrale schepen te verminderen deelt de admiraliteit mede, dat het voortaan voor elk vaartuig gevaarlijk is de ruimte te passeeren begrepen tusschen 51 gr. 15' en 51 gr. 40' noorderbreedte en 1 gr. 35' en 3 gr. oosterlengte. In
360 herinnering wordt gebracht, dat de zuidelijke grens van het Duitsche mijnenveld ligt op 52° NB. Ofschoon deze grenen wat men noemen kan de gevaarlijke zone vormen, mag men er niet uit afleiden, dat de scheepvaart veilig is in het geheele zuidelijk deel van de Noordzee. Aan Engelsche schepen is instructie gegeven om alle schepen, die in oostelijke richting varen, te waarschuwen.

365

De Engelsche telegraafmaatschappijen en de oorlog.

Sinds het uitbreken van den oorlog zijn code-telegrammen in Engeland verboden. Alles moet voluit worden geseind. Zelfs het gebruik van telegram-adressen is niet geoorloofd. Uit den aard der zaak zijn de kosten van telegrafheeren dientengevolge
370 enorm gestegen, vooral in het verkeer met overzeesche landen. In Britsche handelskringen heeft deze politiek groote ontstemming gewekt. Een inzender in de "Times" merkte zelfs op dat deze maatregel der Engelsche regeering den Britschen handel meer schade berokkent dan alle Duitsche kruisvaarders te zamen, want tegen deze laatste kan men zich wapenen door verzekering van molest risico, wat thans 2% kost, terwijl het verbod van telegramkosten neerkomt op een verhooging der onkosten voor
375 kleinere transacties met 3 à 4%. Thans heeft de regeering op een eigenaardige wijze gedeeltelijk toegeven aan den aandrang om de telegramkosten te verlagen. Aan den eisch om geheel voluit te seinen wordt vastgehouden, maar bij de berekening der telegramkosten zal niet meer het werkelijk aantal woorden tot basis worden genomen.
380 Alle letters uit een telegram zullen samengeteld en door 10 (het maximum aantal dat anders als één woord geldt) worden gedeeld, terwijl cijfers voor twee letters zullen gelden. Dit komt er op neer, dat telkens een aantal kleine woorden te zamen slechts als één woord gerekend zullen worden. De telegramkosten zullen hierdoor, naar men berekend, tot de helft dalen, maar toch nog veel hooger blijven dan wanneer het
385 gebruik van codes zou zijn toegestaan. Voorloopig geldt de nieuwe regeling alleen voor het verkeer met Britsch-Indië, Zuid-Afrika, Australië en Egypte.

Katoen.

NEW-YORK, 2 Oct. (Reuter.) Volgens opgaaf van het Censusbureau te Washington waren
390 tot 25 September 3,382,000 balen katoen gezuiverd tegen 3,238,000 balen in de overeenkomstige periode van het vorig jaar.

Verhooging der tabaksbelasting in Rusland.

Ingevolge besluit van den Minister van Financiën van 31 Juli 1914 zijn met ingang van
395 4 Augustus l.l. alle producten der tabaksfabrieken – behalve de met verlaagde banderolle belaste –, onafhankelijk van den banderolle-accijns, onderworpen aan een aanvullings-accijns van 8 roebel per poed of 20 kopeken per pond tabak, voorkomende in de producten.

400 **Moratorium in Turkije.**

KONSTANTINOPEL, 2 Oct. (W. B.) De "Staatscourant" zal morgen een besluit publiceeren, waarbij het op 4 dezer aflopende moratorium met drie maanden wordt verlengd, doch

met de bepaling, dat debiteuren 2% van het verschuldigde bedrag in twee maandelijksche termijnen moeten betalen.

405

Uit de Petroleumindustrie.

In "Das Handelsmuseum" deelt de Oost.-Hongaarsche Consul te Port-Said o.a. mede, dat de "Anglo Egyptian Oilfields ltd." (Kon.-Shell groep) ongeveer 6 maanden geleden te Hagata, 40 mijlen ten zuiden van Gernah, eene nieuwe bron heeft aangeboord en petroleum op zeer geringe diepte gevonden. Op dezelfde bezitting werden nog drie bronnen aangeboord. Op Zeita, eene andere bezitting der maatschappij, werden vele boringen gedaan, waarbij rijke petroleumbronnen ontdekt zijn, welke echter tot nu toe nog niet in exploitatie zijn genomen. De petroleumraffinaderij te Suez, welke het eigendom der "Anglo Egyptian Oilfields" is, begon in Augustus 1913 met hare werkzaamheden. Het kapitaal zou fE. 1,350,000 en het aantal arbeiders 170 bedragen. De te raffineeren ruwe olie komt uit Gernah bij de Roode Zee en de Perzische golf. Het grootste gedeelte der gewonnen petroleum wordt in Egypte verkocht en het bijproduct masoet wordt naar het Verre Oosten uitgevoerd.

420 **De toestand in de Katoen-industrie.**

De "Standard" schrijft, dat de omvang van zaken in de katoen-industrie te Manchester vermoedelijk niet meer is dan een zesde van wat noodig zou zijn om de fabrieken aan den gang te houden. Ook de "Manchester Guardian" laat zich zeer pessimistisch uit. Dit blad schrijft dat de toestand in de katoenijverheid in Lancashire ongerustheid begint te verwekken en dat de positie spoedig nog veel ernstiger kan worden indien niets gedaan wordt om verbetering te verkrijgen. Eenerzijds zijn zeer groote vorderingen op Duitsche afnemers niet binnengekomen. Aan den anderen kant zijn de aanwezige katoenvoorraden sterk gedeprecieerd door de inmiddels ingetreden daling in den prijs van ruwe katoen. Wat de plannen betreft omden katoen-aanplant in Egypte sterk te verminderen, wegens de onmogelijkheid om tot de tegenwoordige prijzen afzet te vinden voor een groot deel der productie, waarschuwt het blad tegen het toepassen van kunstmatige maatregelen. De prijs van Egyptische katoen wordt door dien van Amerikaansche bepaald. De productiekosten zijn echter in Egypte lang niet zoo veel gestegen als in de Vereenigde Staten. Bovendien kosten de arbeidskrachten er slechts 60 centen per dag tegen f2.70 in de Unie en verkrijgt men in Egypte na het oogsten van de katoen nog andere producten van denzelfden grond, zoodat de hooge katoenprijzen der laatste jaren enorme winsten hebben gebracht. De prijzen van land dat voor aanplant van katoen geschikte, zijn dientengevolge fabelachtig gerezen, dan ergens elders. Zij bedragen thans f10 à f15 per acre. De pachten hebben zich hierbij aangesloten. Kunstmatige handhaving van het hooge niveau zou de belangen der Engelsche industrie schaden, uitsluitend tot voordeel van Egyptische landeigenaars. Het plan om op de vrijkomende gronden tarwe te planten, geeft blijk van gemis aan kennis van zaken. Immers is tarwe in Egypte een wintergewas, terwijl katoen een zomergewas is. De tarwe kan dus toch reeds nu op dezelfde gronden worden geplant, maar zij kan de katoenaanplanting niet vervangen. Bovendien is Egyptische tarwe van slechte kwaliteit en niet voor export geschikt.

Uit Chili.

Financieele crisis. — Het uitbreken van den oorlog tusschen de Donaumonarchie en Servië deed ook zijn invloed in Chili gelden, meldt de wnd. Consul-Generaal, de heer Engelbrecht te Santiago aan "Handelsberichten". Op de effectenbeurs te Valparaiso ontstond eene ware paniek en eene sterke daling der koersnoteeringen was het onmiddellijke gevolg. De Antofagasta-salpeter-aandeelen daalden zelfs van 105 tot 98, terwijl ook de tinnoteeringen vielen van 139½ op 136. Naar aanleiding van de later ontvangen verontrustende berichten uit Europa werden de effectenbeurzen te Santiago en Valparaiso gesloten, terwijl alle banken (ook de agentschappen der buitenlandsche bankinstellingen) hare betalingen op 1 Augustus staakten. Er bestond geen mogelijkheid meer op Europa wissels te trekken en, naar de directeur van de Banco Aleman Transatlantico te Santiago mededeelde, zouden de nog loopende zichtwissels vermoedelijk niet meer uitbetaald worden. Eene algemeene malaise is het gevolg van een en ander en men vreest voor Chili het ergste. De Chileensche handel en industrie immers zijn grootendeels afhankelijk van buitenlandsch kapitaal, terwijl de kosten van openbare werken daar te lande door buitenlandsche leeningen gedekt moeten worden. Ook de Chileensche Staat zal spoedig voor financieele moeilijkheden komen te staan, omdat de uitvoerrechten op salpeter, de voornaamste bron van staatsinkomsten, in wissels op Londen plachten betaald te worden, hetgeen thans onmogelijk is. Men verwacht onder deze omstandigheden, dat het wetsontwerp tot regeling van het Chileensche muntvraagstuk dat na in de Kamer van Afgevaardigden aangenomen te zijn,

465

470 thans in den Senaat behandeld wordt, thans wel ad calendae Graecae zal verschoven worden.

Britsche vorderingen op de oorlogvoerende landen.

475 De Londensche Kamer van Koophandel heeft zich tot de kooplieden daar ter stede gericht met een verzoek om spoedige gedetailleerde opgaven hunner vorderingen op de oorlogvoerende landen. Deze gegevens zullen als basis dienen voor besprekingen met den minister van financiën in zake hulp, die aan den handel kan worden verleend bij het eindigen van het moratorium. Het ligt in de bedoeling, dat de banken geld zullen voorschieten op deze vorderingen en dat de regeering zich garant zal stellen voor een deel van het verlies, dat hieruit zal kunnen voortspruiten. Ook handelshuizen en 480 financieele firma's, die in hetzelfde geval verkeerden, zullen vermoedelijk op soortgelijke wijze worden geholpen.

Duitschland's handel en scheepvaart tijdens den oorlog.

485 Terwijl handel en scheepvaart van Duitschland voor zoover de open zee betreft door den oorlog grootendeels tot stilstand zijn gebracht, heeft zich het verkeer met de Oostzee-provincies na de nederlaag der Russische strijdkrachten ten deele hersteld. In de Oostzeehavens doet zich wel is waar het uitblijven der Russische graan- en houtschepen gevoelen, maar daarentegen vinden er thans groote importen, speciaal van cement en staal uit West-Duitschland plaats, tot herstel van de schade die door de 490 Russische invasie was veroorzaakt. Ook het scheepvaartverkeer naar Scandinavië en Denemarken is iets levendiger geworden.

Koninklijke Shell.

495 Naar aanleiding van een bericht opgenomen in de pers aangaande eene door de directie der "Shell" Transport & Trading Company te Londen in de Engelsche bladen gepubliceerde verklaring, deelt de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot Exploitatie van Petroleumbronnen in Ned.-Indië ons het volgende mede: Indien die verklaring inderdaad door de Shell Transport & Trading Co. is gepubliceerd, moet de Koninklijke alle verantwoordelijkheid voor den onjuisten inhoud daarvan afwijzen. 500 Sedert den aanvang van den oorlog, wordt bij den uitvoer van benzine (en andere producten zijn sedert dien tijd in het geheel niet uitgevoerd) door de Koninklijke (of door de Bataafsche Petroleum Maatschappij, die, gelijk bekend is, eigenlijk de exploiteerende Maatschappij is) geen voorkeur aan eene der oorlogvoerende mogendheden gegeven. Sedert 26 Augustus 1914 hebben alle verzendingen naar oorlogvoerende 505 mogendheden opgehouden en worden naar neutrale staten slechts zeer kleine hoeveelheden uitgevoerd, niet onder pressie van wien ook, maar enkel en alleen op grond van de vrees, dat Nederland geen aanvoer meer zal krijgen. Waar toch de Engelsche regeering petroleumproducten heeft opgenomen onder de conditioneele contrabande, is het te verwachten, gelet op de toepassing die Engeland daaraan geeft, 510 dat schepen met benzine Nederlandsche havens niet meer zullen bereiken. In zooverre wordt dus indirect de uitvoer althans van Ned.-Indische benzine naar Duitschland belet, maar dit is niet ter wille der Engelsche regeering geschied, doch is het gevolg van maatregelen van de Engelsche regeering ten aanzien van conditioneele contrabande. In verband hiermede moest, aangezien de aanwezige voorraad in de eerste 515 plaats voor Nederland zelf benoodigd is, alle verdere uitvoer gestaakt worden. Hieruit blijkt dus, dat de koninklijke en de met haar verbonden Nederlandsche maatschappijen haar onzijdig karakter stipt hebben gehandhaafd.

Portugeesche Tabak Mij.

520 Voor de October-coupon der 4% Portugeesche Tabaksmonopolie-leening hebben de betalingskantoren in Duitschland geen gelden ontvangen.

Uit Turkije.

525 KONSTANTINOPEL, 2 Oct. (W. B.) De Minister van Financiën richtte tot de overheden van het Rijk een schrijven met nauwkeurige aanwijzingen betreffende de bedrijfsbelasting voor buitenlanders, welke belasting heden van kracht wordt. In het rondschrijven worden ook raadgevingen gedaan omtrent de houding tegenover buitenlanders. Het heet daarin: Allen moet niet vergeten, dat handel en bedrijf van buitenlanders tot de economische ontwikkeling van Turkije in grootermate bijdragen en dat men 530 buitenlanders vertrouwen in de wetten van het land moet inboezemen.

DE OORLOG, 3 oktober 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27836]

[Zaterdag 1 October 1914]

535

EDITIE VAN 4 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit drie bladen.

DE OORLOG

540

De algemeene toestand. - De gevechten in Frankrijk. - Berichten van de oorlogstooneelen en van de zee. - De actie tegen Antwerpen. - Brieven en berichten uit de oorlogvoerende landen.

De algemeene toestand.

545

Aan de Aisne is de toestand nog ongeveer onveranderd; nog steeds staan de beide legers tegenover elkander, nog steeds wordt er dagelijks gevochten, nog steeds komen er berichten van kleine overwinningen, aan beide zijden, - berichten die vaak met elkaar in strijd zijn! - maar vooruitkomen doen beide partijen niet. Op het oorlogsterrein is alles onveranderd. Maar een groote verandering is gekomen in de openbare meening. Iemand, die in het begin van Augustus een reis in Duitschland maakte en na de overwinning in Lotharingen, dus na de eerste successen in den strijd met Frankrijk behaald, - schrijft daarover in de "N. Rott. Ct.": "Er is iets veranderd in de verhouding tusschen Frankrijk en Duitschland. Frankrijk is in de oogen van den Duitscher niet meer het land van Sedan en van Metz, van de gebrekkige leiding, van de elkaar in den steek latende generaals. Frankrijk is gerehabiliteerd, heeft achting afgedwongen! En daardoor staan Duitscher en Franschman voor het vervolg als nieuwe menschen tegenover elkaar. De Franschman voelt zich niet langer vernederd door de herinnering aan 1870, hij voelt zich niet meer in dezelfde mate als vroeger geprikkeld door het zien van Duitschers, van hen, bij wie hij een beleedigende geringschatting onderstelt. Deze veranderde verhouding treedt thans onder het gebulder der kanonnen nog niet duidelijk aan het licht. Zij wordt nog overstemd door andere gevoelens, door andere indrukken. Toch zagen wij in het gezelschap van de Duitsche officieren de kiem van die veranderde stemming in stilte naar voren treden." Een verschijnsel waarop deze berichtgever wijst is voor 't oogenblik van grooter belang dan de stand der partijen op het slagveld. Want dat is de herlevende hoop voor de toekomst. De oorlog, die door den oorlog gedood wordt. In de voorstelling van de naar huis terugkeerende soldaten, die de berichtgever zag en sprak, was de oorlog iets onmogelijks, iets misdadigs geworden. Het was niet meer "le noble métier des armes", zooals dat vroeger werd geschilderd. Het is een stelselmatige moord van duizenden, een stelselmatige vernietiging van de beste krachten der strijdende naties, niet alleen van hen die vallen, maar ook van hen, die het geluk hebben aan het moordend lood te ontsnappen.

550

555

560

565

570

575

580

585

590

595

De berichtgever zegt: "De druk van die dagen en nachten durende gevechten, van dat nooit ophoudend kanonvuur, het gemis aan rust, was allen te zwaar geworden. Daarbij de ontzetting over de talrijke verliezen in hun korps, het verlies van hun beste vrienden, die zij vlak onder hunne oogen door het artillerievuur zagen in stukken scheuren. Het kweekte alles samen niet een gewone lichamelijke vermoeidheid, door rust spoedig te herstellen, doch een ondermijning van het gestel, een aantasting van de zenuwen. Het veroorzaakte ten slotte een in onverschilligheid ontaardende inzinking. En dat was aan de zijde van de overwinnaars. En daaruit trekt de schrijver deze conclusie: "Zouden wij ons vergissen, wanneer wij als indruk van onze gesprekken met officieren weergeven: het Pruisisch militarisme, hetwelk zoovelen aanstoot gaf, sterft een natuurlijken dood. Namelijk het militarisme, voor zoover het zich uit in het aanmatigend optreden van officieren, in het verlangen, naar oorlog, hetwelk de heethoofden - al was het een kleine meerderheid bezielde. Ook het militarisme in den zin van het op den voorgrond stellen van de militaire macht. "Wij lezen in de courant dat de jongste zoon des keizers wegens verzwakking van het hart te Metz rust moet nemen. Zoude niet het Duitsche en het Fransche volk als geheel onder hartverzwakking lijden? Zoude niet de levenskracht van beide volken ten diepste worden getroffen? Zouden niet beide volken te gronde gaan, wanneer over jaren door een andere groepeerings der mogendheden ook de thans op de schoolbanken zittende frissche knapen in een nieuwen oorlog door overspanning worden ontzenuwd?" Want er zijn onmiskenbare teekenen, die wijzen op kentering. Doodelijk vermoed is men aan beide zijden. De thuisblijvers in Duitschland vlaggen uithangen en juichen over hunne overwinningen, schrijvers mogen in een soort oorlogsdelirium aan hun schrijfsel, phantaseeren over een alles overwinnend Duitschland, van een Germaansche Wereldheerschappij, deze naar buiten klinkende stemmen vertegenwoordigen niet den geest van de meerderheid van het

Duitsche volk. Die geest ten aanzien van dezen oorlog en van oorlog in het algemeen wordt o.i. geopenbaard door de zwijgende officieren."

600 Dit moet, zoo besluit de berichtgever, in de *N. Rott. Ct.* bij ons het beeld oproepen van een schooner toekomst, van een tijd, waarin Duitscher en Fransman zich broeders zullen gevoelen, wel van verschillenden aanleg en verschillend temperament, maar toch bestemd om elkaar aanvullend, helpend en steunend verder te gaan. Geroepen om de krachten op iets beters te concentreeren dan op een streven naar wederzijdsche vernietiging. Mede om samen stort en wakker te zijn tot afwering van het gevaar, hetwelk van een nieuwen Attila voor de oude Europeesche beschaving kan dreigen." Een stem der hope, een stem die ons in deze dagen van een betere toekomst spreekt, die ons ontrukkt aan de ellende van den dagelijkschen strijd en een nieuw verschieft opent, 605
610
615 "In het beschavingsplan staat de strijd onuitwischaar geschreven, maar voor de tegenwoordige menschheid spreekt het van humanen wedstrijd, en niet meer van een barbaarschen in het doodslaan. Dit is het onderscheid. De tijd van het kogelwerpenideaal is voorbij."

620 **Op het Westelijk oorlogstooneel.
De toestand.**

PARIJS, 2 Oct. (Reuter.) Het communiqué van elf uur luidt: Op onzen linkervleugel moest een troepenafdeeling, die uit Arras deboucheerde, een weinig terugtrekken in het noorden en oosten van de stad. Ten noorden van de Somme zijn wij tot voorbij 625
Albert opgerukt. Tusschen Roye en Lassigny deed de vijand heftige aanvallen, die echter verliepen tegenover onzen krachtigen tegenstand. Op het overige deel van het front is het rustig. Gemeld wordt, dat bij St. Mihiel op den linker Maasoever geen Duitschers meer zijn.

630 **De strijd in Noord-Frankrijk**

BERLIJN, 2 Oct. (W. B.) De generale staf deelt uit het hoofdkwartier het volgende bericht van hedenavond mede: Op den westelijken vleugel werden nieuwe omtrekkingspogingen van de Franschen verijdeld. Ten zuiden van Roye zijn de Franschen uit hun stellingen geworpen. Op het dagfront in het centrum bleef de toestand 635
onveranderd. De troepen, die in de Argonnen vooruitdringen, behaalden bij het voortrukken naar het zuiden groote voordeelen. Ten oosten van de Maas ondernamen de Franschen uit Toul energieke uitvallen, die onder zware verliezen voor hen werden afgeslagen.

640 LONDEN, 2 Oct. (Reuter.) Volgens het verhaal van iemand die op 29 September bij het Britsche hoofdkwartier vertoefde, was de taak van het leger onveranderd, en zou deze gehandhaafd blijven tot aan de algemeene hervatting van het offensief. Er is geen enkel terrein verloren; zelfs werd er iets gewonnen. Iedere tegenaanval werd 645
teruggedrongen. De laatste aanvallen van den vijand vertoonen gemis aan eenheid; zij werden uitgevoerd door betrekkelijk kleine afdeelingen, zonder samenwerking en onder inferieure leiding, waaruit blijkt dat het officierscorps groote verliezen heeft geleden. Ook vermindert de kracht van het artillerievuur.

De actie tegen Antwerpen.

650 ANTWERPEN, 2 Oct. (Eigen Bericht.) Hier volgt een kort overzicht van den huidigen toestand. De Duitschers hebben, ondanks hun zeer heftige pogingen, geen vooruitgang gemaakt in den aanval op Antwerpen. In den afgeloopen nacht hebben zij getracht het uiterste fort "Koningshoyckt" te bestormen, doch deze aanval is afgeslagen door de 655
Belgen, die op hunne beurt aanvielen met het blanke wapen. De Duitschers leden gevoelige verliezen; dertig gevangenen werden naar Antwerpen overgebracht. Lier werd voor de derde maal beschoten; opnieuw werden talrijke huizen vernield, tal van gekwetsten vielen benevens één doode. De beschieting duurt nog steeds voort. Ik seinde reeds dat een gevecht is aangegaan tusschen Franschen en Belgen eenerzijds tegen de Duitschers. Engelsche kanonnen, door Engelsche soldaten bediend, zijn 660
hedennacht aangekomen. Ook hebben de Duitschers nogmaals Dendermonde aangevallen, waarbij een verwoed gevecht werd geleverd. De Belgen deden den brug springen. Om twee uur waren de Duitschers geheel afgeslagen. Opdit oogenblik vliegen weer twee onheilspellende Tauben boven Antwerpen. De forten openen een geweldig vuur.

665 **Engelsche mijnen in de Noordzee.**

Op bijgaand kaartje is door een arceering 51° 15' en 51° 40' Noorderbreedte. Op het gebied in de Noordzee aangegeven, 52° N.B. ligt de zuidelijke grens van de waar de Engelschen mijnen hebben gelegd, Duitsche mijnen, n.l. tusschen 1° 35' en 3° Oosterlengte en 51° 15' en 51° 40' Noorderbreedte. Op 52° N.B. ligt de zuidelijke grens van de Duitsche mijnen.

BERLIJN, 20 Oct. (W. B.) Blijkens een mededeeling uit het Duitsche groote hoofdkwartier zijn bij Antwerpen het fort Wavre-St. Catherine en de redoute Dorpewldt met de tusschenwerken Donderdagmiddag 5 uur stormenderhand genomen. Het fort Waelhem is ingesloten. Het Westelijk vooruitgeschoven belangrijke steunpunt Dendermonde bevindt zich in ons bezit.

675 **Engelsche scheepskanonnen.**

In de *Manch. Guardian* vinden we, zeer ter loops de mededeeling, dat bij het leger der bondgenooten in Noord-Frankrijk thans ook Engelsche scheepskanonnen in gebruik zijn.

In het shrapnell-vuur bij Verdun.

Een interessante beschrijving van het doorbreken der Fransche sperforten-linie te St. Mihiel en Camp der Romains treffen wij aan in de *Frankfurter Zeitung*. De berichtgever van dit blad bevond zich in het hoofdkwartier van de legermacht, die bestemd is voor den aanval op Verdun en op de linie van sperforten ten zuiden daarvan. De bedoeling van het legerbestuur was deze linie door te breken en daardoor den overgang over de Maas te verzekeren. Deze operaties waren zeer moeilijk, daar men rekening moest houden met flank-aanvallen uit Verdun en Toul. Er moesten dus sterke afdeelingen uitrukken, om dergelijke aanvallen af te slaan. Voorts moesten, vóór men bij de linie der sperforten kwam, de Fransche stellingen op de Côte Lorraine genomen worden welke zeer versterkt waren. De Côte Lorraine is een hoogvlakte, die steil naar het oosten afhelt. Eerst werden deze stellingen, met medewerking van de zware batterijen, genomen. Alle uitvallen uit Verdun en Toul werden door de flank-afdeelingen steeds afgeslagen en op een gegeven oogenblik hielden de aanvallen uit Toul zelfs op. Hoe meer echter deze uitvallen verslaptten, des te heviger werd de front-aanval en zoo kwam het, dat de Fransche stellingen successievelijk, na een heftigen strijd genomen werden. Nadat eindelijk de Côte Lorraine in het bezit der Duitschers was, begon de aanval op de sperforten-linie, welke met een aantal tusschen-batterijen van zwaar kaliber versterkt was. De voornaamste steunpunten der linie tusschen Verdun en Toul zijn de volgende:

Zuidelijk van Verdun, nog onder bereik der kanonnen van deze vesting, ligt het fort *Génicourt*. Daarop volgt het fort *Troyon*; dan komt het fort *Camp des Romains*. Tusschen het fort Troyon en het fort Camp des Romains ligt de batterij *des Paroches*, het eenige vesting-werk, dat op den linker Maas-oever ligt. Op het fort Camp des Romains volgen in zuidelijke richting de forten *Liouville* en *Gironville*. Het dicht daarbij gelegen fort *Jouy sous les côtes* sluit aan op de vesting *Toul*, welke weer verbinding met de forten-linie van Nancy heeft. Eerst werden de forten Troyon, de batterijen der Paroches en de forten Camp des Romains en Liouville aangevallen. Door het vreeselijke concentrisch vuren van de zware Duitsche batterijen werden de forten eerst tot zwijgen gebracht en daarop moest het fort Camp des Romains door infanterie worden bestormd. De Fransche bezetting verdedigde zich zeer dapper en gaf zich eerst over, toen de Duitschers met blanke wapens in het fort waren gedrongen. Soms schoten de Duitschers en Franschen op elkaar op een afstand van 5 meter. Van de bezetting moesten zich 450 man overgeven; een groot aantal was gesneuveld. Wegens de groote dapperheid, waarmee de Franschen gevochten hadden, werden zij met militaire eer behandeld. De troepen, die het fort bestormd hadden, presenteerden de geweren en de vaandels gingen omlaag, toen de Franschen uit het fort trokken. Daarop gaf het garnizoen de wapens af en werd het krijgsgevangen gemaakt. De Fransche officieren mochten echter hun degens behouden.

Nu gingen wij, zoo schrijft de berichtgever van de "Frankf. Zeit." verder, naar het terrein van den strijd. Eerst bezochten wij de zware batterij, die de wegen, welke uit N. W. richting op Verdun loopen, bestreek. Met behulp van deze batterij werd eenige malen Fransche infanterie, die uit Verdun een flankaanval wilde doen, tegengehouden. De voornaamste tegenstandster van deze batterij was een 15 c.M. Rimailho-batterij, zooals men weet, het eenige houwitser-geschut, dat de Franschen bezitten. De projectielen uit deze batterij ontploften echter reeds op 1000 M. afstand van de Duitsche batterij. Van daar gingen wij naar de vuurlinie. Toen wij een heel eind vooruitgelopen waren, bewees een scherpe knal van een uiteenspattende

Naspeuringen van Paul Theelen: 3 oktober 1914

730 shrapnell ons, dat wij de vuurlinie bereikt hadden. Juist kwamen wij bij een batterij
toen een zwaar artillerie-duel begon. In allerlei toonaarden suiste en huilde het
boven ons hoofd en van tijd tot tijd kondigde een scherp ratelende slag ons aan, dat
735 een der shrapnell's in onze nabijheid ingeslagen was. Een er van spatte op 30 M.
afstand uit elkaar. Het is zeer eigenaardig in een bosch het zware vuren te hooren.
Ik ben later nog eens in het granaatvuur geweest op het open veld, doch de indruk,
die dat op mij maakte, was geheel anders.
Toen wij terug kwamen, zagen wij nog, dat de Franschen juist een ballon captif onder
vuur namen. Waren wij vijf minuten later vertrokken, dan hadden wij deze "douche" ook
740 nog gekregen. In de verte werd nog een Duitsche vlieger gebombardeerd; de granaten
sprongen in groote getallen om de vliegmaschine uiteen. Den volgenden morgen gingen
wij naar een batterij van 21 cM. mortieren. Deze batterij stond zoodanig in een bosch
verstopt, dat de Franschen ondanks alle verkenningen en vliegtochten, de plaats van
745 opstelling niet konden ontdekken. De mortieren hadden de batterij des Paroches met
zooveel succes "bewerkt", dat deze zweeg. De batterij vuurde op 9400 Meter; om het
geschut in stelling te brengen waren zes paarden voldoende. De loop van de mortieren
was uitstekend gebleven; elke mortier schoot ongeveer 2000 projectielen zonder dat de
750 trefkans minder werd. De bediening ging prachtig en één man kon het geweldige kanon
richten. Dezelfde batterij had ook op *Manonvillers* gevuurd, hier werd alles door de
ontwikkeling van gassen beslist, nadat 70 à 80 man bewusteloos waren geworden, gaf de
755 commandant, met tranen in de oogen, het sterkste sperfort van de wereld over. Wij
kwamen tot bij de Maasoevers. Daar lag de batterij des Paroches op een afstand van
2500 M. duidelijk zichtbaar en verder in het Maasdal lag St. Mihiel, dat reeds door
de Duitsche troepen bezet was. Het was een prachtig gezicht over de Maas, en alleen
de witte ahrapnell-wolkjes herinnerden aan den oorlog.
760 Nu gingen wij naar een mortier-batterij van het zwaarste kaliber, die op het fort
Liouville vuurde. Deze batterij schoot op een afstand van 8600 Meter. Het was aan het
gemeenschappelijk vuur der Duitsche batterijen overigens gelukt, de middelste groep
forten, tusschen Liouville en Troyon en ook de batterij des Paroches het zwijgen op
te leggen. Deze batterijen maakten een heidensch spektakel. Het vuren van deze
765 reusachtige kanonnen was zoo interessant, dat men heelemaal vergat, dat de Franschen
bezig waren op de batterij te schieten. Wij zagen hoe de zware projectielen afgevuurd
werden en dan onder vreeselijk gehuil de reis aanvaardden; achter de kogels zag men
duidelijk de luchtgolven, die zij veroorzaakten. Op de plaats, waar zulk een
770 projectiel insloeg was alles verpletterd... Liouville en Les Paroches zullen spoedig
bestormd worden, Troyon moet nog aan de westzijde intact zijn; ook Gironville heeft
geleden, zoo besluit de berichtgever. Terwijl wij aan het front waren, vielen de
Franschen den linker vleugel aan uit de richting van Toul. De forten daar en ook de
775 nieuwe tusschen-batterijen met vestingen marine-geschut vuurden geweldig en men zag
de steil opschietende reusachtige rookwolken van de zware schoten, die insloegen,
zich vermengen met de shrapnell-wolkjes, die er zoo onschuldig uitzien. Maar ook de
Duitsche artillerie bleef het antwoord niet schuldig en men hoorde het stemgeluid van
de "dicken Brummer", dat verreweg al het kanongebulder nog overtrof...

Een soldatenbrief.

775 De volgende Duitsche soldatenbrief geeft een denkbeeld van de ontzaglijke
vermoeienissen, welke de troepen te doorstaan hebben. De soldaat schrijft blijkbaar
aan zijn ouders. Ik heb uw hartelijken brief gekregen, beste dank. U kunt u mijn
vreugde nauwelijks voorstellen, toen ik 's avonds het pakje met de sigaretten kreeg.
Het werd een feestdag voor me. U weet niet hoe rijk we ons voelen, als je eens een
780 sigaar of sigaret kunt rooken. Nu de reusachtige legers elkaar zoo dicht naderen, is
er hier haast niets meer te krijgen. Alles is uitverkocht. Nu pas leer je allerlei
kleinigheden op prijs stellen, waar je vroeger niet om gaf. Sinds mijn laatsten brief
hebben we duchtig moeten aanpakken. Na den slag bij X. hebben we heel wat moeten
785 loopen; een dag zelfs 51 K.M., daarna 2½ uur rust in een dorp en toen nog eens 38
K.M. Een mooie prestatie hè! We kregen dan ook van den divisie-commandant een
pluimpje. Het was weer op een Zondag, toen een nieuwe slag begon. Reeds Zaterdagavond
hoorden wij onafgebroken kanonvuur. We verbaasden ons volstrekt niet meer; want
steeds waren de groote gevechten op een Zondag begonnen, waarom dus dit keer ook
niet. 's Morgens vroeg waren wij de groote stad IJ. voorbijgetrokken. Al heel spoedig
790 moesten wij ons in tirailleurlinie verspreiden. Onze artillerie had op een hoogte
stelling genomen. Voorloopig was er voor ons infanteristen nog niets te doen. De
Fransche artillerie schoot goed; zij had een prachtstelling ingenomen op het haar
welbekende exercitieterrein, zoodat zij zich dadelijk ingeschoten had. Onze
795 artillerie kon haast geen doel vinden. Boven hadden de Franschen hun Engelsch
belegeringsgeschut in actie. Voorloopig bleef het een groote artilleriestrijd. Langs

Naspeuringen van Paul Theelen: 3 oktober 1914

den straatweg zagen wij lange rijen gewonden, zoodat wij begrepen, dat het hier geen onbeteekenend gevecht gold. Den eersten dag konden wij niets doen, ofschoon de granaten duchtig onder ons huishielden. Eerst den volgenden nacht gingen we wat vooruit, we naderden zelfs IJ., maar moesten den 7en September weer twee K.M. achteruit.

800 Den 2en dag wilde ik met acht man door een bosch naar den anderen vleugel gaan. We waren zoo wat 300 M. gevorderd, toen een regen van granaten in onze onmiddellijke nabijheid insloeg. Terug konden we niet, dus – voorwaarts. Rechts van me, ongeveer vier K.M. ver, lag een dorp. Daarop moesten we aan. Sprongsgewijs ging het nu
805 vooruit. Plotseling werd ik met ontzettende kracht tien meter ver tegen een boom geslingerd. Ik was door den luchtdruk van een granaat voortgesleept – op den grond liggende, dacht ik het projectiel te zullen hooren springen. Maar gelukkig volgde geen ontploffing. Nu kwam het erop aan weg te komen – m'n helm vond ik dertig passen verder en toen ging het in den looppas verder, toen ik het ergste achter den rug had
810 en weer wat kon uitblazen. Ik naderde het dorp reeds, toen de dans opnieuw begon – alleen met dit onderscheid, dat er nu ook mitrailleurs meededen. Een majoor-dokter riep me om hem te helpen eenige gewonden uit de vuurlinie te brengen. Die dokter is helaas ook gesneuveld – hij had beloofd mij voor te dragen voor het IJzeren Kruis. Maar enfin, we kunnen niet allemaal daarmee versierd naar huis terugkeeren – zonder
815 dat zal ik ook wel mijn plicht doen. 's Nachts om vier uur kwam ik bij mijn afdeeling terug. De derde dag werd het ergst: we moesten de Fransche stelling stormenderhand nemen. Met het vallen van de duisternis verstomde het vuur – de stilte voor den storm. Om vier uur 's nachts ging het erop los. In de eerste Fransche loopgraaf lag alles te slapen – er kwam geen man levend uit. Om negen uur was de stelling ons.
820 Allen herademden. Er waren zware verliezen geleden. De vierde dag was bestemd voor de vervolging. 's Avonds werd het gardekorps uitgeschakeld, we hadden te veel verliezen geleden. We marcheerden over het K.M. lange slagveld. Overal hetzelfde beeld: dood en vernieling. Wij marcheerden twee dagen achtereen. En nu zijn we alweer gedurende negen dagen in gevecht gewikkeld. Het weer is ellendig, het regent dag in, dag uit.
825 Vijf dagen achtereen hebben we in de loopgraven gelegen, nu zijn we afgelost. Het is vandaag rustdag (met sigaren), we wachten op aanvulling. Een vlieger heeft reeds eenige keeren met succes bommen geworpen. Gisteren sloeg er een in een muziekkorps in: vijf muzikanten gedood, twee gewond. Ook de groote trein is geraakt: vijf man en 27 paarden werden gedood.

830

De stad Albert verwoest.

Een correspondent van de "Daily Mail" geeft een beschrijving van de verwoesting van het stadje Albert. Hij seint van Woensdag, dat deze open, onversterkte stad des nachts door hevig artillerievuur is verwoest. Het stadje Albert, met ongeveer 7000
835 inwoners, achttien mijlen van Amiens gelegen, was gedurende de laatste dagen het tooneel van wanhopigen strijd, niet van infanterie, maar van artillerie. De strijd van de laatste veertien dagen, was een strijd van de zijde der Duitschers om de omtrekking van hun rechtervleugel te beletten. Zij verlengden hun front in noordwestelijke richting, maar de bondgenooten beantwoordden dit door hun front
840 eveneens uit te breiden, zoodat het nog altijd buiten dat van den vijand uitstak. Aan weerszijden werden aanzienlijke versterkingen aangebracht. Dat maakte lange geforceerde marschen noodig. De Fransche troepen marcheerden dagelijks twintig, zelfs vijf en twintig mijlen. De Duitschers kregen herhaaldelijk last pogingen te doen om te voorkomen, dat ze in de flank konden worden aangevallen. Met hevige verliezen
845 slaagden zij er eerst in hun front even lang te houden als dat der bondgenooten. Zaterdag j.l. echter begonnen zij te begrijpen dat hun pogingen tevergeefs waren en zij wijzigden hun plannen. Zij besloten om te beproeven in het front der bondgenooten een wig te drijven. De punt van deze wig was Albert. De poging slaagde bijna. De Duitschers brachten massa's artillerie naar voren en de Fransche infanterie leed
850 hevig. De vijand onderhield een zoo hevig snelvuur, dat 's nachts de hemel hel verlicht was door de springende granaten. Op Zondag won hij terrein. En ook Maandag drong hij nog door. Maar toen hadden de Franschen een aantal van hun vermaarde snelvuurkanonnen opgesteld. En het doodelijk vuur dezer kanonnen bracht den Duitschen opmarsch tot staan. Dinsdag zette de vijand zijn poging voort, maar des middags laat
855 bleek, dat zijn doel was mislukt. Fransche bezettingen waren op verschillende punten rondom Albert opgesteld, maar geen enkele binnen een afstand van een mijl van de stad. Te vier uur gisternamiddag (Dinsdag) deed een Taube een verkenning op een hoogte van ongeveer 7000 voet boven deze stellingen.

"O", zei een van de artillerieofficieren van de batterij op den weg naar Peronne,
860 "daar is die beroerde vogel weer, die ons zoo plaagt. Binnen een uur zullen we wel merken welke berichten hij gebracht heeft." En deze voorspelling kwam maar al te goed

uit. Kortens later vielen vijf Duitsche projectielen uit zwaar geschut neer. Zij
vielen echter niet op de plaatsen, die de lucht-verkenner had aangegeven als de
865 plaatsen der Fransche batterijen. Zij vielen in de stad. Een ooggetuige, die op een
heuvel stond, van waar hij een uitzicht had op de stad, vertelde den correspondent:
"Langs den weg hadden we de waarschuwing gekregen op te passen, en wij zagen een
dichten drom menschen uit de stad aankomen. Maar niets bijzonders gebeurde; tot tien
870 minuten over vijven hoorden we een zwaar geluid, heel anders dan het geluid van het
gewone veldkanon, en een groot projectiel viel in de stad. Wij keken verbaasd op,
maar we dachten dat dit wel een misser zou zijn. Toen echter vielen tot onze groote
verontwaardiging de projectielen sneller. Zij kwamen vlak achter elkaar, een, twee,
drie, vier.
875 Er schoten blijkbaar verschillende batterijen en er werd uitnemend gericht. Ik zag
slechts drie buiten de stad springen. De stad viel letterlijk als oen kaartenhuisje
ineen. Elk oogenblik stortte iets anders in. Nu het raadhuis, dan een groepje huizen,
dan een hooge muur. Het deed me denken aan een melodrama in Dury Lane. De gebouwen
stortten ineens alsom ze eenvoudig met dat doel waren neergezet. Zonder moeite kon men
880 zich niet voorstellen, dat een werkelijke stad werd gebombardeerd. Het was juist
alsof een of ander uitvinder een nieuw soort ontplofbare stof had gemaakt en nu zijn
vrienden had uitgenoodigd om het model van een stad te zien verwoesten. Ik stond daar
wel een uur als vastgenageld. Er waren vele Fransche stafofficieren op den heuvel en
zij waren hoogelijk verontwaardigd over dezen aanval op een open, onversterkte stad,
welker inwoners door de Duitschers zeker niet konden worden beschuldigd op eenige
885 wijze tegen hen te zijn opgetreden. Deze officieren schreven deze beschieting toe aan
de spijt en de teleurstelling van den vijand over de mislukking van hun tactiek. Zoo
werd het kwartier over zes en de ooggetuige ging heen met eenige gewonden, die uit de
stad waren gebracht. De weg naar Amiens was overvol met vluchtelingen van allerlei
leeftijd. Oude mannen en vrouwen, te zwak om te gaan, werden in kruiwagens vervoerd.
890 Er waren ook vele kinderwagens met zuigelingen. Een arm vrouwtje vertelde dat ze was
opgeschrikt door een bom, die een koffiehuis om den hoek van de straat, waar zij
woonde, vernielde. Gelukkig was zij dicht bij het einde der stad. Zij snelde met haar
drie kinderen den buitenweg op, zonder iets van haar bezittingen mee te kunnen nemen.
En zoo waren er honderden. Te half zeven zag men een aantal vuren oplaaien op het
895 land in de richting van Albert het waren hooischelven en stroobergen door de
projectielen in brand geschoten. Maar de grootste gloed was afkomstig van het
brandende Albert. Tegen den vurigen achtergrond stond nog de kerk, onverlet, bekroond
door het vergulde beeld van de Heilige Maagd. Het was onmogelijk de stad binnen te
dringen. De hitte was te groot en geen straat was veilig, zelfs niet in de
900 buitenwijken. Men hoorde het jammerlijk gehuil van honden, en een zonderlingen indruk
te midden van deze ramp gaf het de torenklok acht te hooren slaan. De vluchtelingen
op den weg verklaarden, dat de stad verlaten was. Toen werd de stelselmatige
beschieting gestaakt, slechts enkele schoten afgevuurd. En op verren afstand hoorde
men het gekntter van het geweervuur. De Franschen hadden de doorbraak veranderd, de
905 verbranding van Albert was slechts een daad van wraak.

De Indische troepen in Frankrijk.

Een Reutertelegram heeft vanmorgen melding gemaakt van de aankomst der Britsch-
Indische troepen in Frankrijk. In de "Manch. Guardian" van gistermorgen zijn reeds
meer uitvoerige mededeelingen hieromtrent opgenomen. De Koning-Keizer zond ter
910 begroeting van zijn Indische troepen de volgende telegrammen. Aan de Britsche troepen
uit Indië seinde hij: Gij zijt van den dienst in Indië teruggeroepen om met uwe
kameraden uit dat land mee te strijden voor de veiligheid en eer van mijn rijk.
België, welk land we ons verbonden te verdedigen is verweest en in Frankrijk is
dezelfde machtige vijand binnengedrongen. Ik heb onbeperkt vertrouwen in u, mijn
915 soldaten. Plicht is uw wachtwoord en ik weet, die plicht zal nobel vervuld worden. Ik
zal uw bewegingen met aandacht volgen en met voldoening uw dagelijksche vorderingen
gadeslaan. Uw welzijn zal vooral in mijn gedachten zijn. Ik bid God u te zegenen, te
beschermen en zegevierend terug te brengen. Aan de inlandsche troepen zond koning
George een telegram, luidende: Ik reken op al mijn Indische soldaten ter bescherming
920 van het Britsche Rijk tegen een agressieven en meedoogenloozen vijand. Ik weet hoe
zeer mijn dappere en loyale Indische soldaten bereid zijn hun heilige taak op het
slagveld te vervullen, schouder aan schouder met hun kameraden uit alle deelen van
mijn rijk. Weest overtuigd dat gij altijd in mijn gedachten en gebeden zijt. Ga
voorwaarts en voeg nieuwen luister bij de schitterende verrichtingen en de edele
925 tradities van moed en ridderlijkheid van mijn Indisch leger, welks eer en roem in uw
hand liggen.
Gistermorgen te tien uur trokken de troepen door Marseille. De landing had op zeer

geregelde wijze plaats en onder groote geestdrift der Marseillanen. Ik zag, schrijft de correspondent van de "Manch. Guardian", de Baluchis marcheerd langs de Cannebière. De pijpers speelden de "Marseillaise" en dat had een succes fou. Er waren grijze veteranen, krachtig en breedgeschouderd, en lange, baardelooze jongelingen met de kinderen van vorsten. Men zag dat ze een triomphale intocht hadden. Tulbands en geweren waren versierd met bloemen en overal langs den weg, dien de glimlachende krijgslieden gingen klonk een salvo van toejuichingen en van de balcon wuifden zakdoeken en werden kushanden geworpen. Ik spreek van glimlachende krijgslieden. Dat is echter niet het juiste woord. Hun gelaat straalde en de donkere huid schitterde en de witte tanden glinsterden. De menigte langs den weg geschaard kon hen aanraken bij het passeeren en velen drongen vooruit om "les Hindoes" een warmen handdruk te geven. De "Hindoes" gaven die handdrukken vriendelijk terug, in de opwinding wel eens hun reuzenkracht vergetend en menig Marseillaan wreef met pijnlijk gezicht zijn saamgedrukte hand. Maar allen hadden niettemin de voortreffelijkste indruk, zoowel van "les Anglais", als "les Hindoes", die Frankrijk thans binnentrokken.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

De strijd aan de Oost-Pruisische grens.

PETROGRAD, 2 Oct. (Pet. Tel. Agt.) De staf van den opperbevelhebber deelt het volgende mede: De strijd op het front in Oost-Pruisen duurt voort. Het gevecht in den omtrek van Marianapol heeft nog geen definitief resultaat gehad. Wij hebben voor goed de Duitsche stellingen bij Krasno, westelijk van Simno bezet gedurende een nachtelijken aanval. Voor het energieke offensief der Russen trok de vijand terug van Leipouny naar Soewolki. Op den straatweg van Seini naar Soewalki werden de Duitschers vervolgd door de Russische cavalerie; door het artillerievuur ontstond zoo nu en dan een onordelijke terugtocht. Een hevig gevecht is gaande in de omgeving van Soewalki. Per spoor worden Duitsche versterkingen gezonden naar Marggrabowa, den terugtrekkenden troepen tegemoet. Zij opende het offensief op het front Augustow--Soewalki. Bij Raczka deden de Duitschers een nachtelijken bajonetaanval, maar zij leden groote verliezen aan dooden en gewonden. Augustow werd vanuit het noord-westen gebombardeerd door zware artillerie tot aan 2 uur 's namiddags van den eersten October, toen de Russische infanterie, vastberaden tot het offensief overgaande, den vijand geheel uit deze streek terugwierp. De vijand is geheel verdreven uit Schschoutschin en Grajewo, waar de Russische troepen op Duitsch gebied zijn gekomen. De Russen namen een deel van een automobiel-trein van een Duitsche colonne, die opereerde tegen Ossowez. In de omgeving van Mlawa ging de vijand tot een demonstratief offensief over. Hij werd echter door de Russen teruggedreven.

BERLIJN, 2 Oct. (W. B.) Op het Oostelijk oorlogstooneel schijnt een opmarsch der Russische troepen over de Njemen tegen het gouvernement Soewalki aanstaande te zijn.

Gevecht om Przemysl.

LONDEN, 3 Oct. (Reuter.) Volgens een Reuter-telegram uit Rome van 2 October wordt, blijkens berichten van het Russische hoofdkwartier, Przemysl van alle kanten aangevallen. Twee forten zijn reeds genomen, van waaruit men 't vuur van verscheiden Oostenrijksche batterijen kan bedwingen. Men hoopt Przemysl in te nemen voor de Duitsch-Oostenrijksche versterkingen zijn aangekomen.

Op het Zuidelijk oorlogstooneel.
Oostenrijksche tegenspraak.

WEENEN, 2 Oct. (W. B.) In den voormiddag is het volgende officieel bekend gemaakt: Onze troepen, die in Servië opereeren, staan sinds twee dagen in den aanval. Wel gaat ons eigen offensief tegen den vijand, die overal geposteerd is in sterk verschanste, met prikkeldraad beschermde stellingen, slechts langzaam vooruit, maar onze toestand is gunstig. De zuivering der streken in Bosnië, die door Servisch-Montenegrijnsche en ongeregelde troepen verontrust worden, is met kracht aangevat. Hierbij werd gisteren een geheel Servisch bataillon omsingeld, ontwapend en krijgsgevangen weggevoerd. De door Servië verspreide bewering omtrent de vernietiging van de veertigste Honved-divisie is een nieuw bewijs van de levendige fantasie der Serviërs. Deze divisie bevindt zich – en Servië had in de laatste dagen herhaaldelijk de gelegenheid er zich van te overtuigen – in den besten toestand aan het gevechtsfront en heeft evenals bij Visograd, ook aan de gevechten gedurende deze week roemrijk deelgenomen.

In Oost-Azië.

De Sjantoeng-spoorweg bezet.

TOKIO, 2 Oct. (Reuter.) Uit gezaghebbende bron wordt verzekerd, dat het antwoord der

Naspeuringen van Paul Theelen: 3 oktober 1914

995 Japansche regeering op de vertoogen van de Chineesche regeering over de bezetting van
den spoorweg van Sjantoeng door de geallieerde troepen, zal verklaren: dat die lijn
door de Duitschers werd geëxploiteerd uitsluitend ter versterking van de
verdedigingswerken van Tsingtau tegen de Engelsch-Japansche macht. De bezetting moet
1000 dus worden beschouwd als een absolute militaire noodzakelijkheid, die bij het einde
van den oorlog in geen enkel opzicht de belangen van China zal benadeelen.

Op Zee.

De Russische vloot.

PETROGRAD, 2 Oct. (Reuter.) De Russische vloot bracht sinds het uitbreken van den
oorlog 73 Duitsche en 13 Oostenrijksche koopvaardijschepen op.

1005 PETROGRAD, 3 Oct. (Reuter.) De Russische marinestaf deelt mede, dat alle berichten
over het verlies van een of ander Russisch schip onjuist zijn. Geen enkel schip is
ondergegaan of beschadigd. Door het optreden der Russische vloot zijn alle plannen
van den tegenstander mislukt, die er alleen in geslaagd is het stoomschip "Uleaborg"
1010 te vernielen.

Drijvende mijnen in de Adriatische Zee.

Er zijn eenige Italiaansche visschersbooten te gronde gegaan – waarbij ook
mensenlevens verloren gingen – ten gevolge van de drijvende mijnen, door de
1015 Oostenrijkers in de Adriatische Zee gelegd, zoodat tijdelijk nu door de Italiaansche
regeering de scheepvaart in deze zee is geschorst. De Italiaansche gezant te Weenen
heeft opdracht gekregen bij de Oostenrijksche regeering te protesteeren tegen het
feit, dat drijvende mijnen in neutrale wateren voorkomen en dus vreedzame zeelieden
met ondergang bedreigen. Naar aanleiding van dit protest heeft de Oostenrijksche
1020 regeering verklaard, alle mogelijke maatregelen te zullen nemen om herhaling van
dergelijke gebeurtenissen, als waarop de gezant doelt, te voorkomen. Oostenrijk is
eveneens bereid aan Italië een schadeloosstelling te betalen, die door Italië op 5
millioen lire zou zijn vastgesteld.

De Engelsche marine-luchtvloot.

1025 LONDEN, 2 Oct. (Reuter's bijz. dienst.) Een sterk eskader aeroplanes werd den 27en
Augustus naar Ostende gezonden onder bevel van commandant Samson. Dit aeroplane-kamp
is verplaatst en doet nu goed werk door middel van aeroplanes en gepantserde auto's.
Er zijn verscheidene schermutselingen geweest tusschen deze auto's en troepen ulanen;
1030 al deze gevechten hadden succes; de vijand verloor dooden en gevangenen. De auto's en
de aeroplanes hebben ook verscheidene malen hulp verleend aan de Fransche artillerie
en infanterie. Twee officieren en drie man zijn gewond. Er wordt ook goed werk gedaan
met verkenningen in het vijandelijke land en door het werpen van bommen op militaire
stellingen en spoorwegen.

1035

De Engelsche mijnen.

LONDEN, 3 Oct. (Eigen bericht.) De Londensche ochtendbladen keuren het goed dat de
Admiraliteit vergunning gaf tot het leggen van mijnen, wat gedurende de wintermaanden
den Britschen patrouilledienst zal verlichten, en tegelijkertijd een zekeren waarborg
1040 zal geven tegen de Deutsche onderzeeërs.

Arbeid op Deutsche werven.

1045 LONDEN, 3 Oct. (Eigen bericht.) De "Times" verneemt uit Kopenhagen uit vertrouwbare
bron, dat er met koortsachtige energie in de Deutsche dokken gewerkt wordt. Naar men
meldt, worden er vijftig onderzeesche booten gebouwd, en zullen er nog meer gebouwd
worden, wjl het succes van de "U 9" een roep heeft doen opgaan in Deutschland van
dit soort booten.

DUITSCHLAND.

De zorg voor de gewonden.

1050 BERLIJN, 2 Oct. (W. B.) De "Norddeutsche Allg. Ztg." meldt: De waarnemingen van den
chef van den geneeskundigen dienst van het leger te velde, Von Scheery, over de
organisatie van de ziekenverpleging in den strijd, zijn neergelegd in een rapport,
waarin hij zegt: "In het westen – slechts hierover kan ik uit eigen waarneming
1055 oordeelen – is de organisatie van het materieel over 't algemeen voortreffelijk
gebleken. Men moet daarbij bedenken, dat in België het leger zonder trein en zonder
gezondheidscolonnes oprukte. Daarop volgde den snelle opmarsen, voorloopig ook zonder
aangelegde etappenwegen. Toen kwamen de groote en kleine gevechten, met belangrijke
verliezen, en over een zeer uitgebreid front. Alle gewonden zijn op het slagveld

Naspeuringen van Paul Theelen: 3 oktober 1914

1060 verbonden, en zoo zeker en goed dat het eerste verband tijdens het geheele transport
kon blijven zitten. De ernstig gewonden werden dan in de veldlazaretten gebracht. De
eigenlijke hospitaal treinen kwamen zelden tot bij het front. Wij moesten gebruik
1065 maken van goederentreinen, omdat zij de vele gewonden niet konden laten ophoopen, om
epidemieën te voorkomen. Dit is volkomen gelukt. De gezondheidstoestand in het leger
is zeer goed. Dit wijst er op, dat het vervoer goed geslaagd is, en de soldaten op
bijna alle stations konden worden verzorgd. De dienst op het slagveld en van de
etappe-hoofdverpleegdienst is de moeilijkste. De geneesheeren en ziekenverplegers
1070 arbeiden dag en nacht, met alle kracht, en hun arbeid vond, tot mijn groote
blijdschap, de waardeering van de verschillende commando's. De oorlog van heden is
ontzettend. Doch er zijn negenduizend geneesheeren en ziekenverplegers in het veld,
overall gereed om onder het teeken van het Roode Kruis te zorgen voor den gewonden en
liefderijk te verplegen.

Voor het Deutsche leger.

1075 LONDEN, 3 Oct. (Eigen bericht.) Er begint in Duitschland groot gebrek te komen aan
benzine, petroleum en rubber, waardoor de transportdienst voor het leger zeer lijdt.
Millioenen lams- en schaapsvellen zijn aangekocht, om de troepen gedurende den
winterveldtocht van warme kleeding te voorzien.

Afgevaardigden te velde.

1080 De president van het Pruisische Huis van Afgevaardigden constateerde, dat van de 443
afgevaardigden er 85 te velde zijn; onder hen vindt men: 45 conservatieven (van de
158), 10 vrij-conservatieven (van de 54), 16 nationaal-liberalen (van de 73), 1
volkspartij (van de 40), 12 centrumsleden (van de 103); en verder de Deen Nissen.
1085 Hierbij moet nu nog gevoegd worden een groot getal afgevaardigden van den Rijksdag,
die ook in den oorlog dienst doen.

BELGIË.

De actie tegen Antwerpen.

1090 Het "Handelsblad van Antwerpen" richt een kalmeerend woord tot de burgerij. Het is nu
minstens de tiende maal, schrijft het blad, dat wij het bezoek ontvangen van
medeburgers, die ons komen vragen, hun vertrouwelijk den waren toestand mede te
deelen en hun te zeggen, wat wij niet in het blad mogen meedeelen. Wij willen eens en
vooral dit zeggen: dat de dagbladen van Antwerpen, zonder uitzondering, niets voor
1095 het publiek verborgen houden, wat den algemeenen toestand betreft. De menschen moeten
zich niet inbeelden dat de witte plekken, in de gazet verschijnend, het slecht nieuws
bevatten, dat wij niet mogen meedeelen. 't Is het publiek, hetwelk het zoo uitlegt,
en wij verzekeren, dat het publiek zich bedriegt. Inzonderheid wat de
krijgsverrichtingen rond Antwerpen betreft, verzekeren wij zoo uitdrukkelijk
1100 mogelijk, dat er geen reden voor onrust bestaat. Wij zeiden het reeds gisteren: om
een ernstig beleg voor Antwerpen te slaan, zou er een groot Duitsch leger in de buurt
moeten zijn en dat leger is er niet. Doch het ligt voor de hand, dat de uitvallen der
bezetting van Antwerpen aan den vijand groote verliezen hebben berokkend en het moet
bijgevolg niemand verwonderen, dat hij tracht op een of andere manier een einde aan
1105 die uitvallen te stellen. Daarom worden de forten van Antwerpen beschoten met het
grof geschut dat beschikbaar is geworden en wordt alzoo de bezetting aan 't werk
gehouden. Wat wij weten is: dat onze forten op uitstekende wijze standhouden, op de
meest afdoende wijze het vuur beantwoorden en dat, van een anderen kant, krachtdadige
hulp wordt verleend door onze bondgenooten, door zware artillerie, die vooral door
1110 hare beweeglijkheid van het grootste nut is. Waarom zouden wij onrust aan den dag
leggen, wanneer wij alle reden hebben om vol betrouwen den uitslag te gemoet te zien?
Wij weten het heel goed: dat voortdurend aankomen van vluchtelingen, dat
kanongebulder den ganschen nacht door, de gloed van den brand in de verte, dit alles
is van aard om stelen zenuwen te verslappen. Maar wij hebben van onzen kant toch ook
1115 een vaderlandschen plicht te vervullen, o zoo klein in vergelijking met het werk dat
onze soldaten te velde verrichten. Wij moeten het voorbeeld geven van koelbloedigheid
en vastberadenheid; een lichaam is ongezond als niet alle deelen ervan gezond zijn.
Welnu, wij maken deel uit van het Belgisch lichaam en laten wij dit gedeelte ziek
worden, door angst en schrik en onberedeneerde, ongegronde onrust, dan valt heel het
1120 lichaam ineen. Dat een ieder, bijgevolg, zijne zenuwen beheersche; kloek standhouden
is de leuze, en wij zullen enkel dan ten volle over de zegepraal mogen jubelen,
wanneer wij tot het laatst zoo dapper zijn geweest als onze soldaten. De Nieuwe
Gazet heeft bericht ontvangen uit Gent van den eersten October, volgens hetwelk dien
morgen gevochten werd op den weg van Aalst naar Gent tusschen Duitschers en
1125 Franschen.

Woest rijden.

Het Handelsblad van Antwerpen klaagt weder over het onnoodige woeste rijden met auto's door de straten. Reeds zijn eenige kinderen doodgereden.

1130

Roode-Kruis-postzegels.

In den "Moniteur" is een besluit verschenen betreffende het uitgeven binnen een paar dagen van twee reeksen nieuwe postzegels, elk van drie zegels van 5, 10 en 20 centimes. De eerste reeks zal de beeltenis dragen van den Koning; de tweede een symbolische afbeelding van België's onafhankelijkheid. Deze nieuwe postzegels zullen voor het dubbel van hunnen prijs verkocht worden; dus voor 10, 20 en 40 centimes. De helft daarvan komt ten goede aan het werk van het Roode Kruis. Er wordt slechts een beperkt getal van postzegels uitgegeven.

1135

1140

ENGELAND.

(Van onze Londenschen berichtgever.)

LONDEN, 29 Sept.

Een ander "scrap of paper".

Ik geloof niet dat er hier, evenmin als elders, velen zijn die ook maar een oogenblik gelooven dat na het einde van dezen oorlog, wanneer men zich weder geheel aan de binnenlandsche aangelegenheden zal kunnen wijden, een binnenlandsche oorlog mannen tegenover elkander zal kunnen plaatsen met de wapenen in de vuist, terwijl zij pas zoo kort te voren naast elkaar de gruwelen van den volkeren-krijg onder de oogen zagen tegenover beider lands-vijand. De gedachte dat straks op het Iersche eiland vrijwilligers van het Roomsch-Katholieke en van het Protestantsche gedeelte van dat land elkander zullen gaan dood-schieten, wil er zeker bij niemand in. Iedereen gevoelt hier wel dat vóór de Home Rule-wet in werking zal treden, veel gemakkelijker dan een paar maanden geleden mogelijk zou zijn geweest, een vergelijk zal getroffen worden dat beide fracties van het Iersche volk bevredigen zal. Ik zou zelfs zoo ver durven gaan te beweren dat ook de meest felle tegenstanders van Home Rule daarvan in hun binnenste overtuigd zijn, en daarom is het nagenoeg onbegrijpelijk dat onder de omstandigheden van het oogenblik mannen als Sir Edward Carson en Bonar Law spreken, zooals zij gesproken hebben. Het was gisteren te Belfast. Daar werd in een groote meeting van Ulster-mannen herdacht de dag, waarop zij twee jaren geleden het bekende Covenant teekenden; het plechtige stuk, waarin zij verklaarden nooit of te nimmer zich te zullen onderwerpen aan de wetgeving van een Iersch Parlement.

1145

1150

1155

1160

1165

1170

1175

1180

1185

1190

De Home Rule Bill is gedurende dezen oorlog, voordat onlangs het Parlement zijn zitting sloot, wet geworden. Volgens de redeneering der Ulster-leiders is zulks geschied door verraad, door de Regeering op de Unionisten gepleegd. Zij zouden gewild hebben, dat de liberale Regeering, na jaren lang gestreden te hebben om door de Parliament-Act het verzet van het Hoogerhuis te breken, toen zij die wet met vrucht kon doen werken, deze willens en wetens totaal zou verlamd hebben. Zij had gewild dat onder den drang van een ernstige buitenlandsche crisis belangrijke binnenlandsche aangelegenheden eenvoudig voor onbepaalden tijd ter zijde zouden zijn geschoven, terwijl zij zeer goed wisten dat, indien er geen oorlog ware geweest, de Regeering, precies zooals zij nu deed, vóór het uiteengaan van het Parlement, de Home Rule Bill door den Koning had doen bekrachtigen. Waarom zij meent dat de Regeering verraad pleegde toen zij het ontwerp door den Koning deed bekrachtigen, tevens bepalende dat de wet niet voor het einde van den oorlog, en althans niet binnen het jaar, zou kunnen werken, is niet te begrijpen. Maar nog onbegrijpelijker is zeker dat een man als Sir Edward Carson, wiens liefde voor de Unie van Groot-Britannië en Ierland rotsvast is en die ten volle goedkeurt dat dit land om een "scrap of paper", om het schenden van het Belgische neutraliteitsverdrag door Duitschland, ten oorlog ging, van een wetsontwerp door een wettig Parlement aangenomen, door zijn eigen Koning geteekend, kan zeggen dat het niets anders is dan een "scrap of paper". Hoor wat hij gisteren te Belfast verkondigde: "De Home Rule Bill, dus hoorde ik eens een welbespraakt burger van Belfast in deze zaal zeggen, kan een Act (wet) worden. Het is een Act geworden, doch kan nooit voor Ulster worden een fact (feit). En bovendien, wat doet er in onze dagen van internationale worstelingen en het breken van internationale tractaten, een "scrap of paper" (een vodge papier) toe - vooral een "scrap of paper" tegen ons geteekend door valsch spel en verraad?

Als advocaat zou ik niet gearzeld hebben het voor den rechter ter zijde te schuiven, maar ik zeg u dat ik het ter zijde zal schuiven op een geheel andere manier. Want ik, ofschoon ik mij niet zou willen leenen tot eenige daad, die in tijden van gevaar voor mijn landgenooten mijn land in moeilijkheden zou kunnen brengen, ofschoon ik op dit oogenblik zou afkeuren en verfoeien iedere daad, die last zou kunnen veroorzaken

1195 zelfs aan deze Regeering, die ik verfoei, toch verklaar ik dat, zoodra wij
Duitschland verslagen zullen hebben – wat wij ongetwijfeld zullen doen – wij terug
zullen keeren en Ulster verdedigen en ook Ulsters vijanden zullen verslaan. Ik beloof
1200 u dat het "scrap of paper" behandeld zal worden met den noodigen eerbied – dat wil
zeggen met den eerbied, verschuldigd aan een document van bedrog en verraad – door uw
Voorloopige Regeering, en de eerste daad dier Regeering zal wezen de Home Rule Bill
te herroepen voor zoover Ulster betreft. Ja, en wij zullen dat doen, niet door een
1205 "scrap of paper", doch als het noodig is, door onze dappere volonteers, die dan
teruggekeerd zullen zijn, velen hunner met nieuwe glorie voor Ulster; die dan Empire
zullen gered hebben en dan zullen gaan redden hun eigen provincie, die zij zoo
hartelijk liefhebben." Die woorden werden gesproken in verband met een vergadering
van den "Ulster Unionist Council", die gistermiddag aan de meeting was voorafgegaan
en waar eenparig besloten was dat na afloop van den oorlog de Voorloopige Regeering
1210 van Ulster zal handelen, zooals ik daareven mededeelde. En dit besluit werd op de
meeting der Ulstermannen toegejuicht, onderschreven namens de Unionistische partij in
Engeland, door haar leider, den heer Bonar Law, die er een rede hield, voornamelijk
om de Ulstervrijwilligers op te wekken vooral mede te gaan strijden tegen den
Europeeschen vijand. Hij gaf een duidelijke uiteenzetting van de geschiedenis der
1215 aanleiding tot Englands deelname aan den Europeeschen oorlog, waartegen van Engelsch
standpunt zeker niet het minst was in te brengen en die ontegenzeggelijk moet hebben
bijgedragen om de Ulster-volonteers op te wekken de gelederen op het oorlogsveld te
gaan versterken, maar ook hij nam deze gelegenheid te baat om van het wet-worden der
Home Rule Bill te spreken als van een "groot onrecht" door de Regeering Ulster
1220 aangedaan en te verklaren dat de Unionisten Sir Edward Carson ten volle zullen
steunen om voor Ulster recht te krijgen.
Evenwel, de heer Bonar Law liet ten minste merken dat hij niet gelooft dat die
rechten van Ulster met de wapenen in de hand zullen moeten worden verkregen; hij was
althans heel wat gematigder in zijn woorden dan de leider der Ulster-Unionisten.
1225 "Wanneer de oorlog, waarin mannen van iedere klasse, van ieder ras, van ieder geloof
in het Empire hun rol spelen, geëindigd zal wezen", dus sprak hij, "dan zal de
toestand voor u niet dezelfde meer zijn en er niet slechter op zijn geworden. Als wij
er in geslaagd zullen zijn – en wij zullen er in slagen – de rechten en de vrijheid
te handhaven van Europa, dan zullen ook uw rechten en vrijheden geëerbiedigd worden
1230 en ik ben er zeker van dat na de opofferingen, die gij u getroost, uw landgenooten
niet zullen toelaten dat gij geroepen zult worden door geweld te verdedigen uw recht
– uw éérste recht – op een vol en gelijkwaardig deel in het Vereenigd Koninkrijk, dat
gij nu als altijd zoo hebt helpen versterken en verdedigen." Men ziet, dat klinkt in
elk geval kalmer en bezadigder dan Sir Edwards vergelijking van de Home Rule-wet met
1235 het "scrap of paper", waarvan de Duitse Rijkskanselier zoo minachtend sprak. Onder
de omstandigheden, waaronder wij thans leven, zou het zeker beter geweest zijn als
Sid Edward Carson en de heer Bonar Law de Home Rule-wet thans maar buiten hun rede
gehouden hadden, toen zij hun Ulster-vrienden opwekten ten oorlog te gaan. Waarom die
felle uitingen tot een Regeering, die zooveel reeds te dragen heeft; waarom die
1240 ophemeling der Ulster-volonteers, zonder te bedenken dat in het zuiden van Ierland
ook duizenden andere vrijwilligers gereed staan om voor Englands vlag hun leven te
gaan veil hebben? "'t Was heerlijk te zien", dus zeide gisteren tot mij een
conservatief, die juist uit Dublin was gekomen, "dat daar van John Redmonds woning de
Union Jack woei." Hij zeide het op een toon alsof hij nooit had kunnen denken dat die
1245 Nationalistische Ieren voor Engeland ten strijde zouden gaan, al hadden vorige
oorlogen, die Engeland voerde, hem anders kunnen leeren. Waar die zegsman en zijn
mede-Unionisten zich dan zoo verheugen over die loyauteit der Nationalisten aan de
Union Jack, waarom dan altijd vergeten dat men aan dat Ierland toch zeker
verschuldigd is dezelfde rechten, die men wel gunde aan Canada, Australië, Nieuw-
Zeeland, Zuid-Afrika, die ook loyaal zich toonen.

De Engelsche marine-luchtvloot.

LONDEN, 2 Oct. (Reuter's bijz. dienst.) De eerste afdeeling der Admiraliteit deelt
het volgende mede omtrent het werk van het marine-aviateurscorps. De hydroplanes en
1250 luchtschepen hebben voortdurend gepatrouilleerd boven het Kanaal en tusschen Ostende
en Engeland, en het aldus onmogelijk gemaakt, dat vijandelijke schepen ongemerkt het
Nauw van Calais naderden. Eens moest een luchtschip van een ander schroef blad
voorzien worden. De kapitein vreesde, dat hij daarvoor moest dalen, maar twee leden
van de bemanning boden zich vrijwillig aan, dit werk in de lucht te doen. Zij klommen
1255 naar buiten en vervingen het schroefblad op 2000 voet boven de zee.

De vrijwilligers van Wales.

1260 LONDEN, 2 Oct. (Reuter.) De werving van vrijwilligers in Wales gaat zoo actief, dat Lloyd George weldra de 50,000 vrijwilligers uit Wales zal hebben, waarom hij gevraagd heeft.

Conditioneele contrabande.

1265 LONDEN, 2 Oct. (Reuter's spec. dienst.) De "Daily News" zegt in een hoofdartikel over Englands houding ten opzichte der conditioneele contrabande: Ons recht om te handelen zooals wij handelen, is onbetwistbaar. Wij hebben de Declaratie van Londen niet ondertekend en derhalve zijn haar bepalingen voor ons niet bindend. Het zal trouwens niet moeilijk zijn een regeling te treffen met de neutrale staten, indien deze van oordeel zijn, dat hun levensbelangen op het spel staan.

1270 **Een rede van Asquith.**

1275 LONDEN, 2 Oct. (Reuter.) In een te Cardiff gehouden rede zeide Asquith: "In 1912 richtte onze regeering een mededeeling tot de Duitse regeering betreffende onze verhouding tot Duitschland in de toekomst. In deze mededeeling werd verklaard, dat Engeland nooit een aanval zou doen, of aan een aanval zou deelnemen, zonder daartoe door Duitschland te zijn uitgelokt. Dit was voor de Duitse politiek echter niet voldoende. Duitschland wenschte dat wij nog verder zouden gaan door ons te verbinden tot de handhaving van een strikte onzijdigheid voor het geval dat Duitschland een oorlog begon. Op een dergelijke vraag kon er slechts één antwoord bestaan – en dit antwoord heeft de Britsche regeering gegeven.

1280 **OOSTENRIJK-HONGARIJE.**
Keizer Frans Jozef.

1285 ROME, 2 Oct. (Reuter.) Levendigen indruk heeft hier gewekt een gerucht, dat in diplomatieke kringen de ronde doet, volgens hetwelk de Oostenrijksche regeering den keizer zou aansporen met het oog op de huidige crisis, het hof en de departementen van bestuur over te doen brengen naar Praag of Salzburg. De keizer echter, moet geweigerd hebben wegens den slechten indruk, welken een dergelijke handeling in het geheele land zou maken. Bovendien te Praag zou men rekening moeten houden met de gezindheid der bevolking; te Salzburg is, hoewel de keizer daar een prachtig kasteel bezit, niet voldoende huisvesting voor de regeeringsbureaux.

Weenen versterkt.

1295 ROME, 2 Oct. (Reuter.) "Messagero" en "Giornale d'Italia" vernemen uit Weenen, dat de militaire autoriteiten besloten hebben de omgeving van Weenen te versterken. De Weensche bladen publiceeren een mededeeling betreffende het uitvoeren van verschillende militaire werken in het district van Weenen, waarbij het publiek wordt gewaarschuwd bepaalde terreingedeelten niet te betreden. Officieren zeggen, dat het hier slechts elementaire voorzorgsmaatregelen betreft, doch de bevolking is door schrik bevangen. De meest alarmeerende geruchten zijn te Weenen in omloop.

1300 Niettegenstaande het optimisme van de officieele communiqués (aldus besluit het telegram aan die Italiaansche bladen) neemt de ongerustheid onder de bevolking steeds toe.

TURKIJE.

1305 **De stemming in Turkije.**

1310 KONSTANTINOPEL, 2 Oct. (W. B.) De "Ikdam" stelt de vraag, op grond van welk recht Engeland de Egyptische regeering heeft afgezet en haar door een Engelsch militair regime heeft vervangen. Engeland treedt daarmee verdragen met voeten en begaat een daad van willekeur, daar immers Egypte geen Engelsche bezitting is. De "Tanin" deelt een gesprek mede, te Lyon door Egyptische studenten gevoerd met Algerijnsche soldaten. Hieruit blijkt, dat de Franschen, om de Algerijnen te overtuigen van hun plicht tegen de Duitschers op te trekken, het valsche bericht verspreidden, dat de Kalif den strijd tegen Duitschland had aanbevolen.

1315 **BULGARIJE.**

Bulgarije's onzijdigheid.

1320 SOFIA, 2 Oct. (W. B.) De officieuse "Narodni Prawa" deelt mede, dat de Russische gezant Saminsky tot de Bulgaarsche regeering een verzoek heeft gericht om toestemming tot den doorvoer van oorlogsmateriaal uit Rusland naar Servië. De minister-president Raoslawow heeft, op besluit van den ministerraad, het verzoek van de hand gewezen, op grond van art. 2 van de Haagsche Conventie en van de strikte onzijdigheid van Bulgarije.

NOORWEGEN.

1325 **Achteruitgang der invoerrechten.**

CHRISTIANIA, 2 Oct. (W. B.) De inkomsten uit de invoerrechten wijzen, van het uitbreken van den oorlog af tot heden toe, een achteruitgang aan van 2½ millioen, vergeleken bij hetzelfde tijdperk van het vorige jaar.

1330 **EGYPTE.**

Maatregelen in Egypte.

LONDEN, 3 Oct. (Reuter.) De "Times" verneemt d.d. 1 Oct. uit Kairo: De opperbevelhebber van het bezettingsleger heeft gelast, dat alle Duitsche en Oostenrijksch-Hongaarsche onderdanen in Egypte zich vóór 10 Oct. moeten doen inschrijven op straffe van arrestatie door de militaire autoriteiten. Een dergelijk bevel is in Soudan uitgegeven, waar de betrokken vreemdelingen hun woonplaats niet mogen verlaten zonder pas.

TELEGRAMMEN.

1340 **Opstand tegen Servië.**

KONSTANTINOPEL, 2 Oct. (W. B.) De "Osmanische Lloyd" publiceert mededeelingen van Muzelmansche notabelen, die in Dedeagatsj zijn aangekomen. Volgens dezen hebben de Mohamedanen in Dsjakowa, Ipek, Prizrend, Uskub en Katsjanik de wapens tegen de Serviërs opgenomen. De Serviërs zouden tegenover de ongeveer 90,000 man sterke Albaneezen twee bataljons hebben afgezonden. Deze moeten door de Albaneezen omsingeld zijn, en de twee bataljons zouden in de pan zijn gehakt. Een Albaneesche aanvoerder zou met 20,000 man naar Uskub zijn opgetrokken en zou de overgave der stad hebben geeischt. De Albaneezen in Monastir moeten zich nauw met de Bulgaren van Monastir en Rezna, die aangevoerd worden door het bendehoofd Petkow, verbonden hebben. Volgens deze mededeelingen zouden Bulgaarsche benden den Belgischka-pas hebben bezet, om den doormarsch der Epiroten naar Macedonië te verhinderen. Bij een vergadering tegen de Serviërs in Monastir moet het tot een botsing zijn gekomen, waarbij twaalf Servische gendarmes zijn gedood.

1355 **Vreemdelingenrechtspraak in Turkije.**

KONSTANTINOPEL, 3 Oct. (W. B.) Volgens geloofwaardige berichten besloot de ministerraad om, zoolang de wetgeving naar het voorbeeld der Europeesche wetten niet gereed is, vreemdelingenprocessen gevoerd zullen worden niet voor Ottomaansche rechtbanken, doch voor de betreffende consulaire rechters.

1360

Zie verder pag. 7

AVONDBLAD. Tweede Blad.

1365 **Van Dag tot Dag.**

De twee Shaws.

Er zijn twee Shaws, die mijn aandacht trokken in de laatst ontvangen Engelsche bladen. Laat ik beginnen met den onbekenden Shaw, die pas een week oud is en toch reeds van zich doet spreken. Hij behoort tot de vele Duitschers of afstammelingen van Duitschers in Engeland, die met advertenties – en dat wel met een geheel nieuw soort advertenties – dagblad directeurs in dezen tijd van schaarschte opvroolijken. Ze maken per advertentie bekend, dat ze hun Duitschen naam als oude veeren afschudden om als een Engelschen fenix uit hun nu in Engeland onpopulaire Duitse asch te verrijzen. Kolommen van zulke advertenties zag ik in dezen hun ruitijd. En, wat mij treft, is dat de wet schijnt toe te laten dat de Duitschers na geruid, vervoerd, verhaard of verveld te hebben, zich mogen versieren met de namen van bekende Engelschen. Ten bewijze druk ik een dier advertenties af:

1380 "I, Louis Robert Shaw, heretofore known by the name of Louis Robert Schwabacher, of 26, Cheapside, in the City of London, and of 19, Pinfold Road, Streatham, in the County of Surrey, do hereby give notice that by a Deed Poll dated the second day of September, One thousand nine hundred and fourteen, duly enrolled in the Central Office of the High Court of Justice, I did for myself and my heirs publicly assume instead of the surname of Schwabacher the Surname of Shaw, and that I shall hereafter by the said surname of Shaw describe and distinguish myself." Dus geeft de *London Gazette* lange lijsten van lieden van Duitse afkomst of

1385 geboorte, die mooie Engelsche namen aannemen. A. C. L. Koenig versiert zich met den naam van Kingsley; Wagner wordt Warner, Herman Steineke plukt beide namen uit en rijst omhoog als Henry Stanley, Weiler wordt Welby en Schnitzler wordt Sinclair. Over het algemeen blijven ze trouw aan de zelfde voorletters hunner namen. Dit doen ze

1390 waarschijnlijk uit zuinigheid. Dit zuinigheidsargument bezorgde een weigering aan een
Duitschen muzikant, die aanbelde bij iemand van geheel gelijken naam als hij. De
vrouw deed open en luisterde naar zijn betoog, dat zij haar man moest overreden van
naam te veranderen, naar man was niet bekend, maar hij, de muzikant, maakte naam en
daarom wilde hij dat die naam hem uitsluitend zou toebehooren. "Ga mede!" zeide ze
tot den kunstenaar en ze bracht hem naar het bleekveld achter haar huis. "Kijk eens!"
1395 Het was waschdag en over lange gespannen lijnen hing het linnengoed te drogen. "Denk
je misschien dat ik al die hemden en zakdoeken weer opnieuw zal gaan merken alleen om
voor jouw plezier den, goeden naam van mijn mans vader te verloochenen. Loop heen!"
En de artist liep heen. Maar de Duitsche fenixen, die nu hun aan ruïen om in Britsche
veeren te herijzen, kunnen, als ze van naam veranderen, ten minste zeggen dat ze in
1400 de mode zijn. Petersburg wordt Petrograd en Servië wordt Serbië, en eveneens wordt
Schwabacher Shaw.
Dit is juist iets om Bernard Shaw te nopen een echt Shaw-artikel te wijden aan den
annexeerder van zijn naam. Ik hoop dat hij de advertentie zal opmerken, dan worden
wij onthaald op iets vroolijks, wat wij in dezen tijd waarlijk wel waardeeren zullen.
1405 Hij heeft het trouwens thans druk met schrijven. Er geschiedt zoo veel dat gemoed en
geest in vervoering brengt. Op zijn artikel "Het gevaar van Potsdam", waarop het
"Handelsblad" half Augustus aandacht vestigde, is nu een antwoord gekomen in de
"Vossische Zeitung" van dr. Herbert Eulenberg, den vertaler van enkele van Shaws
werken. En dit lokt zeker een repliek uit. Het is een goed antwoord, beschaafd en vol
1410 gevoel en ironie, en het duidt scherp aan de redenen waarom volgens vele
intellectueele Duitschers het recht in dezen oorlog aan hun zijde is. Daarom is het
billijk dat ik van dit artikel iets mededeel, gelijk wij van Bernard Shaws opstel
hebben melding gemaakt. Eulenberg antwoordt in de eerste plaats op het beroep dat
Bernard Shaw op de Duitschers deed om toch het militarisme af te zweren en weder te
1415 keeren tot den stand van zaken toen Deutschland het tehuis van Goethe en Beethoven
was; Dr. Eulenberg schrijft:
"Is die raad niet wat al te naïef voor iemand als gij zijt, mijnheer Shaw? Wij liggen tusschen
de Franschen en de Russen, die sinds twintig jaar in openlijk verbond tegen ons zijn. Komt uw
vriendelijke raadgeving niet vrijwel hierop neer: "Laat je vermoorden, Duitschers, dan zullen
1420 je Britsche neven later je in bescherming nemen!" "Denkt gij bijgeval dat wij militarisme
uitgeoefend en geduld zouden hebben als wij op een eiland leefden? Het lijkt er niet naar! En
ook onbillijk zijt ge als ge van België gewaagt. Weet ge dan niet, dat wij tot twee keer
hebben aangeboden het land later schadeloos te stellen en het zijn geheele territoriale
onafhankelijkheid te laten behouden? Zijn dit nu de methoden van vijanden der vrijheid, van
1425 Hunnen en dwingelanden? Is er dan geen levende ziel in Engeland, die schande er over roept,
dat een regeering over uw hoofden heen een verbond gesloten heeft met Rusland en Japan? Op den
meest eerloozen dag van Englands geschiedenis, op den dag toen het Mongoolsche Japan op last
van uw staatslieden een ultimatum zond aan Deutschland, op dien meest eerloozen dag in uw
geschiedenis, dacht ik, dat de groote dooden in Westminster Abdij uit hun graven zouden
1430 stijgen, vol verontwaardiging over de schande, welke hun nakomelingen oud-Engeland hebben
aangedaan. Engeland, eens het bolwerk en toevluchtsoord van alle vrije geesten sinds de dagen
der inquisitie tot die van Rousseau, Freiligrath en Karl Marx, dit Engeland heeft zich
verbonden met Rusland, den gevangenenbewaarder en afschuw van alle vrienden der vrijheid. Hoort,
hoort het, gij groote dooden die geleden en gestreden hebt voor de bevrijding en het grootst
1435 mogelijke geluk der menschheid, hoort het en rijst uit uw graven huiverend van afschuw voor
zoo iets schandelijks. En gij, de levenden, gij, Shaw, het hoofd van alle Engelsche
kunstenaars, doet toch al wat gij vermoogt om de afschuwelijke alliantie te verbreken en haar
voor het vervolg onmogelijk te maken".
Slechts een uittreksel gaf ik van dit antwoord aan Shaw, dat men gevoelt dat een
1440 eerlijke overtuiging uitdrukt, en dat voldoende waarheid bevat om indruk te maken.
Want, men mag het beschouwen van welke zijde men ook wil, het samengaan van Engeland
met Japan in een Europeeschen oorlog wekt ons niet op tot het bieden van een
lauwerkrans aan Engeland. Maar wat dr. Eulenberg omtrent België schrijft kan er niet
door. België lijdt als een martelaar voor zijn fiere plichts vervulling. Het deed wat
1445 wij in zijn geval ook gedaan zouden hebben. Het was aan zijn eer verplicht zijn
onzijdigheid te doen eerbiedigen. Tegen Frankrijk zou het partij hebben gekozen als
het den Duitschen troepen een korten, gevaarlozen weg over zijn land en langs zijn
vestingen had aangeboden. Zijn eeren naam waren er mede gemoeid en men kan een volk
niet schadeloos stellen voor verloren naam en eer! Het is onbegrijpelijk dat Duitsche
1450 geleerden en schrijvers dit niet gevoelen. Wij als neutralen zijn daarom te meer
verplicht op te komen voor de ware beteekenis van neutraliteit. Deze beteekent niet
lijdzaamheid en onverschilligheid. Zo is niet passief, maar actief als ze wordt
aangerand. Er is maar ééne neutraliteit die eerbied verdient. Dat is de krachtige
gewapende onzijdigheid van een land, dat, tusschen groote mogendheden gelegen, door
1455 geduldige voorbereiding, door versterking, van zee grens en landgrens, door de
edelmoedige medewerking van al zijn jonge mannen, den burens belet van zijn velden en

weiden hun oorlogsterrein te maken. Dit is een strijdbare onzijdigheid, die geëerbiedigd wordt omdat het neutrale land die met al zijn kracht laat eerbiedigen. Maar er is een onzijdigheid, welke ik haat en die men ook lauwe lijdzaamheid en onverschilligheid zou kunnen noemen. In de plantkunde noemt men onzijdig wat 1460 geslachtloos is, wat noch meeldraden, noch stampers bezit. Maar België is van edeler ras en toonde zich mannelijk en fier, en op de eerbiedige hulde van alle neutrale staten heeft het recht nu het, omdat het zijn neutraliteit ernstig en eervol trouw was, zijn prachtige haven, zijn heerlijk Antwerpen moet laten bombardeeren. Voorwaar, 1465 het zwaar beproefde België, in dezen oorlog gesleept omdat het de neutraliteit, waartoe Europa het verplicht had, eerlijk wilde handhaven, verdient ook den eerbied van dr. Eulenberg. Dat hij, evenmin als Duitschlands theologen en wetenschappelijke woordvoerders, oog heeft voor de mannelijke plichtsvervulling van het neutrale België verwondert ons ten hoogste.

1470

Nederland en de oorlog.

Een nieuw krediet van **f50,000,000**.

Naar verluidt, zal binnenkort een nieuw krediet van vijftig millioen gulden worden aangevraagd ter voorziening in de kosten van het onder de wapens houden van het leger 1475 en de verdere buitengewone maatregelen door de Regeering, in verband met de tijdsomstandigheden, genomen. Een toegestaan krediet van gelijk bedrag begint langzamerhand uitgeput te raken, hetgeen niet te verwonderen is, waar alleen de kosten voor het leger dagelijks op vier à zes ton gouds zijn te schatten. Het voornemen der Regeering moet zijn, machtiging te vragen om wederom voor deze vijftig 1480 millioen schatkistpapieren uit te geven. Het krediet-ontwerp moet reeds den Raad van State hebben bereikt om met spoed te worden onderzocht.

Engelsche mijnen in de Noordzee.

Naar aanleiding van het bericht der Engelsche admiraliteit in het Ochtendblad omtrent 1485 het leggen van onderzeesche mijnen in de Noordzee, hebben wij een onderhoud gehad met de directies van eenige groote stoomvaartlijnen, teneinde te weten te komen in hoever de maatregel van invloed zou wezen op onze scheepvaart. Iets positiefs konden de heeren ons uiteraard niet mededeelen. Zooveel staat echter volgens hen vast, dat de zee door den maatregel, die blijkbaar ten doel heeft de Belgische kust te beschermen, 1490 niet geheel is afgesloten. Het varen wordt er dus geenszins door verhinderd. De schepen varen nu reeds op verzoek der Engelsche Regeering langs de Engelsche kust en krijgen bij Duins instructie, welke route gevolgd moet worden. Ook krijgen de uitgaande passagiersbooten een Engelschen loods aan boord, In dien toestand zal vermoedelijk wel geen verandering komen. Een der heeren, die wij spraken, gaf ons als 1495 zijn meening, dat, zoo de booten der Maatschappij "Zeeland" kunnen varen, de andere Hollandsche lijnen dit zeker zullen kunnen doen. Naar aanleiding van deze mededeeling hebben wij de directie der Stoomvaart Maatschappij "Zeeland" opgescheld. Zij verklaarde ons, dat ook zij het bericht der Engelsche admiraliteit ontvangen heeft en dat deze haar een route opgaf, die veilig te bevaren is. De directie heeft 1500 daaromtrent nadere bevestiging gevraagd. Zij is, deelde zij ons mede, van plan, den dienst vol te houden, maar de route, die opgegeven is, zal haar waarschijnlijk noodzaken, de reis te verlengen en haar schepen vroeger uit Vlissingen te laten vertrekken. De mogelijkheid bestaat, dat de passagiers reeds 's avonds te voren in 1505 Vlissingen moeten aankomen, waar zij dan aan boord kunnen overnachten. Dat de passagiers als tot dusverre nog 's morgens uit Amsterdam vertrekken om de eerstvolgende boot te nemen, zal in het vervolg niet wel mogelijk zijn.

Conditioneele contrabande.

Reuter seint ons: De "Daily News" zegt in een hoofdartikel over Englands houding ten 1510 opzichte der conditioneele contrabande: "Ons recht om te handelen zooals wij handelen, is onbetwistbaar. Wij hebben de Declaratie van Londen niet ondertekend en derhalve zijn haar bepalingen voor ons niet bindend. Het zal trouwens niet moeilijk zijn een regeling te treffen met de neutrale staten, indien deze van oordeel zijn, dat hun levensbelangen op het spel staan." Een ander telegram van Reuter luidt; De 1515 "Daily Mail" meldt, dat in Nederland groote vraag is naar motor-banden. Verleden jaar September werd voor een waarde van 1076 £ aan motorbanden naar Nederland gezonden, dit jaar voor 11,278 £. Ook van andere export-artikelen is de verzending toegenomen, voornamelijk van cigarettens met 99%, cacao 78%, rijwielen 66%. De vereeniging van theehandelaars heeft gedurende de laatste weken de regeering herhaaldelijk 1520 medegedeeld, dat de eenige manier om te beletten, dat thee door Nederland, Denemarken en Zweden naar Duitschland wordt vervoerd, is het absolute uitvoerverbod van thee naar die neutrale landen, tenzij de Engelsche regeering de verzekering krijgje, dat

geen thee naar Duitschland zal worden gezonden.

1525 Hoe volkomen onjuist en onbehoorlijk tendentieus dit bericht van de "Daily Mail" is, moge uit de volgende bijzonderheden wat de cacao betreft, blijken. De cacao's worden voor onze groote cacao-poeder-industrie worden in gewone omstandigheden niet van Londen ingevoerd, maar hetzij direct van overzee – voornamelijk Zuid-Amerika – hetzij van Hamburg, dat in vreedstijd de hoofdmarkt voor cacao is. Deze beide bronnen van invoer staan sinds 1 Augustus stop. Er is sinds 1 Augustus geen enkele cacao-lading aangekomen, als men onbeteekenende hoeveelheden van onze Indische bezittingen – niet 1530 voor poederchocolade maar voor zeer fijne chocolade bestemd – uitzondert. Het is mogelijk dat onder deze omstandigheden de onbeteekenende invoer uit Londen betrekkelijk veel grooter is geworden, de absolute grootte van den invoer van daaruit is nog van geen belang. Het merkwaardigste is echter wel dat de grootste uitvoer, 1535 vooral thans, van poederchocolade niet naar Duitschland, maar naar Engeland is, van waar juist thans groote vraag naar poederchocolade is. En het achterhouden van de grondstof voor poederchocolade in Engeland zal maken dat in Engeland, waar de pakhuizen vol cacao's liggen, gebrek aan poeder-cacao zou kunnen ontstaan. Maar gelukkig... er is een cacao-boot in Falmouth "losgelaten" en het is dus 1540 waarschijnlijk, dat het dreigend gebrek aan grondstof voor onze poeder-cacao-industrie zal worden afgewend.

Laatste Berichten.

DE OORLOG.

1545

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Spoorweg-aanslag.

BERLIJN, 2 Oct. (W. B.) Een belangrijk voorspel voor de verovering van het fort Camp des Romains en voor het doorbreken van de spoorlijn Verdun-Toul was het vernielen van den spoorweg tusschen Verdun en St. Mihiel, waarlangs de Franschen voortdurend munitie-transporten uit Verdun aanvoerden. Twee officieren en 24 pioniers 1550 werden daarmee belast; zij slopen door de vijandelijke posten ten westen van de Maas, zwommen die rivier over, moesten toen een langen gevaarlijken weg door moerassen en met water gevulde slooten afleggen tusschen de Fransche voorposten en slapende bivaks, voordat zij den spoorweg konden bereiken. Zij slaagden er in dien te 1555 ondermijnen en vernielden den spoorweg en de ondergrondsche telegrafische verbinding tusschen Verdun en St. Mihiel. Toen zij terugkeerden kregen allen het IJzeren Kruis. Een luitenant die aan den tocht deelnam doet daarvan het volgende verhaal: "De nacht was stikdonker, een dichte regen en een jagende wind verborgen onze bewegingen. Toen wij uitrukten wisten wij precies waar de vijandelijke afdeelingen aan deze zijde van 1560 de Maas stonden; maar over den toestand aan den anderen oever wisten wij niets. Wij kenden slechts van de kaart de ligging van den spoorweg, en daarop waren tevens de acht plaatsen aangegeven, waar onze springladingen moesten ontploffen. "In vergelijking met het latere gedeelte, was het begin van onzen tocht gemakkelijk. Wij behoeften slechts door de lijn der Fransche versterkingen te sluipen, en over het 1565 kanaal dat door sterke posten bewaakt werd te komen. Wij slaagden er in, de Fransche bewaking van een brug te doden, zonder dat er alarm kon worden gemaakt; toen slopen wij door de moerassige uiterwaarden langs de Maas, die doorsneden waren door slooten. Wij waren nat tot op ons hemd, met slijk bedekt, en zoo koud, dat de tanden klapperden, toen wij aan den Maasoever kwamen. "De rivier is hier ongeveer vijf meter 1570 breed. Ik liet mijn sabel achter, en probeerde als eerste de rivier over te zwemmen; maar ik vond het zoo moeilijk, dat ik terugzwom, den soldaten last gaf de laarzen uit te trekken, en zooveel mogelijk alles achter te laten. "De springladingen werden om den hals vastgebonden, de zunders onder de petten vastgemaakt. Het was moeilijk een goede plek te zoeken om aan land te komen, daar de oever zoo moerassig is. "Eindelijk 1575 slaagden wij er in. Door lang, sterk en scherpsnijdend riet geraakten wij aan den anderen oever aan land, en gingen voort, vaak tot aan de knie door slijk en water wadend. "Aan de plaatsen gekomen waar de vernieling zou plaats hebben, legden wij de ladingen neer, ontstaken de lonten, en slopen terug, steeds in angst voor de troepen in het naburige dorp Banon-Gourt of door een der brugwachters ontdekt te worden. "Een 1580 cavalerie-patrouille, op het geluid der ontploffing afkomend, zag ons en schoot op ons, maar ditmaal redde het moeras ons. "Eindelijk kwamen wij in een dorp aan de andere zijde van de Maas, waar wij met de revolver in de hand een wagen en paarden requireerden, waarmede wij, in woeste vaart, door en door koud, onze kwartieren weer bereikten. Bij dezen tocht verloren een officier en een sergeant het leven, niet door 1585 de Fransche kogels, want zij verdronken bij het overzwemmen van de Maas.

Op Zee.

In den Stillen Oceaan.

1590 BORDEAUX (via Londen), 3 October. (Reuter.) Een officieele marine-mededeeling zegt:
Op 22 Sept. hebben de Duitsche kruisers "Scharnhorst" en "Gneisenau", voor Papeete op
het eiland Tahiti, den kleinen kruiser "Zelee" tot zinken gebracht; de "Zelee" was
sedert 14 September ontwapend, en had dus geen geschut noch bemanning aan boord. De
1595 Duitsche kruisers bombardeerden daarop Papeete, een open stad en kozen vervolgens
weer zee. Daar alle havens in den Oceaan door de Engelsch-Fransche macht bezet zijn,
zal de approviandeering van de Duitsche kruisers weldra onmogelijk worden; zij zullen
zich dan moeten meten met de kruisers der bondgenooten, die hen door den Stillen
Oceaan najagen.

ENGELAND.

1600 **Mogelijke vredesvoorwaarden.**

De correspondent van de "Manch. Guardian" te New-York maakt melding van een
interview, dat een vertegenwoordiger van een Amerikaansch blad had met een
"hooggeplaatst Britsch staatsman te Londen". Het onderhoud met dien staatsman, wiens
naam de interviewer niet mag noemen, liep over een grondslag voor den vrede van
1605 Britsch standpunt. Het interview luidt: "Het is natuurlijk nog te vroeg om officieel
van vrede te spreken, maar het is niet te vroeg om het nieuws te verspreiden dat
vrede mogelijk is, vooral in de Vereenigde Staten, want alle mogendheden zullen zich
tot de Vereenigde Staten moeten richten als de tijd gekomen is om officieel over
vrede te spreken. "Het is mogelijk dat deze oorlog nooit beslist zal worden, zooals
1610 andere oorlogen, definitief. Het is niet onmogelijk, dat deze oorlog zal eindigen
door de volkomen uitputting der troepen. Dat is van toepassing op al de
strijdvoerende natiën behalve Engeland. Wij alleen zullen nog over versche, sterke
legers in onbeperkt aantal beschikken om oorlog te voeren lang nadat al de andere
mogendheden hun laatsten man in het veld hebben gebracht. Zelfs als we aannemen, dat
1615 de bondgenooten de verschaningen van den vijand langs de Aisne nemen, zou dat alleen
beteekenen, dat de strijd, langs de Maas zou worden hervat. En als de bondgenooten
eindelijk de Duitschers over hun grens hadden teruggedrongen, zouden ze weer komen te
staan voor een vijand, nog sterker verschanst langs den Rijn, dien ze zelfs met
overmachtige strijdkrachten niet spoedig zouden kunnen verdrijven. "Zelfs met zijn
1620 millioenen manschappen en zijn groote hulpmiddelen zal het Rusland wellicht
onmogelijk zijn Duitschland in korten tijd met aanzienlijke troepenmacht binnen te
vallen.

Maar het is niet zoozeer een quaestie van mogelijkheid of de bondgenooten Duitschland
zullen veroveren, daar het een feit is dat dit niet noodig zal zijn. "De
1625 vredesvoorwaarden, die Engeland bereid zou zijn te overwegen, zullen zeker streng
genoeg zijn om Rusland en Frankrijk te bevredigen. Deze voorwaarden zullen, als de
tijd gekomen is om ze officieel vast te stellen, voor Duitschland zeker aannemelijk
zijn, indien het Deutsche volk maar eerst overtuigd is dat weigering om ze aan te
nemen zijn ondergang zou beteekenen – hoe lang dat ook zou noodig hebben, hoe duur
1630 ons dat ook zou kosten, niettemin echter zijn volledige vernietiging. De regeering
der Vereenigde Staten behoeft geen twijfel te hebben aan Engelands houding in deze
zaak. Er zijn drie voorwaarden waarop Engeland staat. Slechts deze drie: 1.
Duitschland moet de gelegenheid worden ontnomen ooit weer oorlog tegen een kleine
1635 natie te beginnen. Het moet België volledige schadeloosstelling geven voor de daar
aangerichte schade. 2. Duitschland moet eens en vooral aan den invloed van zijn
militaire partij een einde maken, 3. Duitschland moet in militair en maritiem opzicht
zoo geknot worden, dat het nimmer meer een bedreiging voor Engeland kan zijn. "Dat
zijn Engelands vredesvoorwaarden. De gematigde menschen in dat land begeeren
1640 volstrekt niet dat Britsche troepen Berlijn bezetten, en wenschen evenmin dat de
zegevierende bondgenooten een triomphalen intocht Unter den Linden houden ter viering
van de onderwerping van het Deutsche volk. Wij hebben niet de minste begeerte om
Duitschlands handel te vernietigen. Wij wenschen geen voetbreed Duitsch gebied, noch
voor ons zelf, noch voor onze bondgenooten. Wij gelooven dat ook onze bondgenooten
dit niet wenschen. Wij wenschen slechts voldoening aan de drie genoemde eischen." Ten
1645 aanzien van de "bevredigende verzekeringen" die Duitschland zou moeten geven, wees de
geïnterviewde Britsche staatsman erop, dat de Vereenigde Staten bij de vaststelling
der regelingen van ontwapening e.d. een rol zouden kunnen spelen.

FRANKRIJK.

1650 **Voortdurend "in touw".**

De "Temps" van den 26en September bevat een merkwaardigen brief van een Fransch
officier, waaruit wij enkele passages vertellen. Het schrijven is van 5 September. Ik

Naspeuringen van Paul Theelen: 3 oktober 1914

was zoo volkomen "op", dat de moed mij den laatsten tijd ontbrak om je te schrijven. Eindelijk heb ik twee uur in een bed geslapen; ik heb me zelfs met zeep kunnen
1655 wasschen en verschoonen – een weelde, welke ik in geen veertien dagen gekend heb. Nu heb ik een uurtje vrij en schrijf ik je even. Maar ik mag je geen enkele
bijzonderheid vertellen; ik verzend mijn brief open, in de hoop dat hij je bereikt. De oorlog blijkt werkelijk zulk een fantastisch iets te zijn, als ik met had
1660 voorgesteld. Ik ben dan ook volstrekt niet verbaasd over wat ik tot nu toe gezien en gehoord heb. Wij krijgen geregeld en overvloedig voedsel, alleen is er weinig
verscheidenheid. Tusschen de veldslagen in (ik heb er reeds twee meegemaakt) verandert men van positie, men bestudeert stellingen, men verplaatst zich des nachts;
men slaapt als men gelegenheid heeft, in een drooge sloot, onder een kar, overal. We weten nimmer vijf minuten van te voren of we blijven zullen waar we zijn of
1665 plotseling weer moeten opbreken. De laconieke bevelen komen, men voert ze uit, zonder eenig denkbeeld te kunnen krijgen van den algemeenen toestand. Dit voortdurend in
touw en op zijn hoede moeten zijn heeft ten gevolge, dat men geen tijd heeft om zich te wasschen en gruwelijk vuil en vies wordt. Het verbaast me, dat er nog geen
besmettelijke ziekten zijn uitgebroken. Je moet wel aannemen, dat de frissche lucht
1670 ontsmet. 's Nachts bevries je, overdag is het stikkend warm, maar toch vat je geen kou. Het gevecht is juist zooals ik het me had voorgesteld: een helsch lawaai,
galoppeerende paarden met officieren, die orders overbrengen (mijn taak), overal springen de granaten, maar er zijn er zooveel, dat je er niet meer op let.
Zelfs de paarden schrikken niet meer – wel een bewijs, dat het niet zoo moedig is
1675 kalm te blijven. Ik heb dadelijk tot mezelf gezegd: "Het is eenvoudig een quaestie van veine, hoe minder denken hoe beter, want denken vermoeit en er wordt genoeg van je krachten gevergd". Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat verkeer je dus in
doodsgevaar, je ziet de gewonden en verdwaalden. Als je haast hebt, bemoei je je er niet mee; anders help je hun. In een slag van vier dagen heb ik geen Duitscher
1680 gezien. Juist zoo als ik vermoed had: je bent te ver van elkaar verwijderd. Zelfs niet aan de voorposten; ik bracht een order over bij het vallen van de duisternis;
plotseling vlogen de kogels om m'n ooren, ik kon onmogelijk nagaan vanwaar ze kwamen. Onze infanteristen vertelden, dat ze na een geheelen dag in het vuur te zijn geweest,
1685 geen vijand te hebben gezien. Alleen vonden ze hun lijken. Je moet maar een weinig fantalist zijn en je vooral niets in je hoofd halen. Zodoende spaar je je
tegenwoordigheid van geest voor het oogenblik, dat het noodig is. Maar nu eens iets over jou. Je brieven zijn noch te optimistisch noch wanhopig. Wij leven in een tijd,
waarin het maar het beste is om, teneinde niet te veel lijden, de neutraliteit aan te
1690 passen aan den toestand. De oorlog is barbaarsch. Houdt je zelf voor, dat je geen tijding meer zult krijgen – des te meer genoegen zal het je doen als je er krijgt.
Wat mij betreft, ik bevind me er wel bij en ben nog sterk als een rots. Als ik vijf minuten ter beschikking heb, slaap ik – waar komt er niet op aan. Als ik water vind
en ik meen het te kunnen gebruiken, dan drink ik. Als ik weet, dat het voedsel voor
1695 den volgenden dag is aangekomen, eet ik dat van vandaag op. Ik geloof niets van wat men vertelt. St. Thomas was een kind vergeleken bij mij. Ik houd bij de anderen den
moed er in door zelfs opgewekt te blijven. Ik ben een ander mensch geworden: ik leef zonder te trachten te begrijpen het waarom en het hoe. Tracht ook zoo te doen. Dit is
de eerste keer sinds mijn vertrek, dat ik zooveel denk en moeite doe mijn bedachten te uiten. Laat ons hopen, dat we nog eens onze goede vrienden zullen terugzien. We
1700 moeten fatalisten zijn, geen neurasthenica. Het is nu geen tijd voor phrases. Tijd genoeg om daarover te spreken, als we weer een weinig zeker zijn van den dag van
morgen. Ik ben ingekwartierd bij een rijke boer, aan wiens goedheid ik dit papier en deze pen te danken heb. Stel je voor: ik heb poeder chocolade gekocht en heb van
morgen een kop chocolade gedronken. Wat een weelde en genot! Dit alles mag duren
1705 zoolang het wil. Ik maak me nergens ongerust over. Ik zeg je dit nog eens in de hoop, dat je mijn voorbeeld zult volgen.

Een tegenspraak.

Naar aanleiding van de berichten over wreedheden van de zijde van franc-tireurs te
1710 Orchies bedreven, stelt de Fransche legatie de meest categorische tegenspraak tegenover beschuldigingen in dato 1 October vermeld in een mededeeling van de
Duitsche legatie.

Standard Bank of South Africa.

1715 Over het halfjaar geëindigd 30 Juni is een interim-dividend aangekondigd van 7 sh. per aandeel, zijnde naar den maatstaf van 14% per jaar, inclusief inkomstenbelasting. Het vorig jaar werden een dividend en een bonus naar den maatstaf van 14% uitgekeerd.

Uit de Vereenigde Staten.

1720 De regeering der Vereenigde Staten heeft volgens een telegram aan de "Times" bericht ontvangen, dat Huerta een decreet heeft uitgevaardigd waarbij alle mijnconcessies die tijdens het Huerta-bewind zijn verleend, nietig worden verklaard.

BEURS EN NIJVERHEID.

1725 **De financieele toestand in Frankrijk.**

LONDEN, 3 Oct. (Reuter.) Uit Bordeaux wordt geseind dat de Fransche minister van financiën gisteren in den Ministerraad heeft medegedeeld dat de staat der voornaamste rekeningen bij de Banque de France en de toestand van de schatkist op 1 October volkomen bevredigend waren. Er bestaat op het oogenblik geen aanleiding om de noodzakelijkheid van het aangaan eener staatsleening onder de oogen te zien.

1730

In het "B. T." vinden wij melding gemaakt van een decreet der Fransche regeering in zake uitbetaling van dividenden door de Fransche bankinstellingen, hetwelk een ander licht werpt op het enkele dagen geleden vermelde bericht dat het Crédit Lyonnais de uitkeering van het interim-dividend, waarmede een bedrag van frs. 12½ miljoen gemoeid zou zijn, achterwege laat. Op zichzelf maakte deze mededeeling den indruk, dat de positie der groote Fransche bankinstellingen wel zeer ongunstig moet zijn als zulk een naar verhouding luttel bedrag moet worden ingehouden. Uit het bovengenoemde decreet blijkt echter, dat de Fransche regeering bepaald heeft dat banken die aan hun

1735

aandeelhouders dividend uitkeeren, geen recht zullen hebben om gebruik te blijven maken van het moratorium voor zoover de terugbetaling van deposito's betreft, aangezien anders de aandeelhouders boven de deposanten zouden worden bevoordeeld. Uitbetaling van het dividend zou dus hebben beteekend dat alle deposito's direct opvorderbaar zouden zijn geworden. Aangezien dit bij de situatie waarin het land door

1740

den oorlog is gekomen, te diep en te plotseling zou hebben inbegrepen, moest de dividend-betaling dus achterwege blijven, ongeacht de vraag of de middelen niet gemakkelijk gefourneerd hadden kunnen worden.

1745